

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НУБІП України

11.07 – МКР 2048 «С» 2023.11.06 005 ПЗ

НУБІП України

ДЯЧУК ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
УДК 336.767:338.43 (477)

ПОГОДЖЕННЯ ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан економічного факультету Завідувач кафедри фінансів
Анатолій ДІБРОВА Наталія ШВЕЦЬ
(підпис) (підпис)
« » 2023 р. « » 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему «Інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки
України»

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва)
Освітня програма Фінанси і кредит
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)
Гарант освітньої програми Руслана ОПАЛЬЧУК
К.е.н., доцент (підпис) (ПІБ)

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи Оксана СТОРОЖЕНКО
д.е.н., проф. (підпис) (ПІБ)
Виконав Олександр ДЯЧУК
(підпис) (ПІБ студента)

Київ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету

д.е.н., проф. Анатолій ДІБРОВА
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ДІБ)

« 06 » 11 2022р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Дячуку Олександр Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва)

Освітня програма Фінанси і кредит

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки України»

Затверджена наказом ректора НУБіП України № 2048 «С» від 06.11.2023 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2023.11.20
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: дані підприємств по всій Україні.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретико-методичні основи інвестиційної привабливості аграрного сектору України
2. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектору України
3. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України

Перелік графічного матеріалу (за потреби): таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання « 06 » листопада 2022р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Завдання прийняв до
виконання

(підпис)

Оксана СТОРОЖЕНКО
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Олександр ДЯЧУК
(прізвище та ініціали студента)

Реферат

на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою:
«Інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки України»

У магістерській роботі використовується системний аналіз щодо розкриття сутності інвестиційної привабливості на матеріалах Державного комітету статистики України та окремо по регіонах.

Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність даної теми, визначено об'єкт, мету предмет та методи дослідження.

У першому розділі розкривається економічна суть категорії інвестиційна привабливість аграрного сектору України, наведена класифікація інвестиційної привабливості та основні методи її оцінювання.

У другому розділі проведено аналіз факторів, які впливають на рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору в розрізі регіонів та України в цілому. Дана оцінка взаємозв'язку інвестиційного процесу в контексті інвестиційної привабливості аграрного сектору.

У третьому розділі роботи досліджено питання методики розробки інвестиційного проекту для аграрного сектору на прикладі Вінницької області та наведені шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Основні результати дослідження викладені у висновках.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестиційний проект, аграрний сектор

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	10
1.1. Теоретична сутність інвестиційного забезпечення галузей національної економіки	10
1.2. Чинники формування інвестиційного забезпечення аграрного сектору	20
1.3. Методичні основи оцінювання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора	31
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	
2.1. Сучасні умови та стан інвестиційного забезпечення аграрного сектору	39
2.2. Аналіз факторів, які впливають на рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору	44
2.3. Оцінка взаємозв'язку інвестиційного процесу в контексті інвестиційної привабливості аграрного сектору	60
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	67
3.1. Напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України	67
3.2. Розробка інвестиційного проекту для аграрного сектору України	75
3.3. Прогнозування інвестиційних вкладень у розвиток аграрного сектору України	88
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92

ВСТУП

Військові дії агресора на території України завдали жахливих втрат. Відчутними вони стали і для національного аграрного сектору, що позначилось на зменшенні площ сільськогосподарських угідь в обробітку, введенні заборони на експорт або неможливості експортувати деякі види продукції, знищенні сільськогосподарської техніки, худоби, унікального насінного фонду, домогосподарств населення, нестачі робочих рук. Проте, незважаючи на вкрай складні умови господарювання, аграрний сектор, з одного боку, вирішує питання продовольчої безпеки держави, а з іншого боку, для забезпечення відтворювальних процесів у найближчій перспективі, - вимагає значних інвестиційних ресурсів, з огляду на що питання формування ефективного інвестиційного забезпечення аграрного сектору є архіважливими при формуванні стратегії подальшого його розвитку у площині повоєнного відтворення національного господарства.

Теоретичні погляди щодо формування сутності понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний потенціал», класифікації інвестицій, формування стратегії інвестиційного розвитку, належать видатним зарубіжним вченим Д. Бейлі, Й Шумпетеру, У. Шарпу та вітчизняним науковцям: О. Базиліській, С. Будаговській, І. Бланку, Л. Бушовській, Г. Вознюк, Ю. Вергелюк, О. Єрмакову, П. Гайдуцькому, О. Гребельнику, Л. Гнатишин, А. Гребеніковій, О. Дем'янчуку, М. Дем'яненку, Д. Загородський, А. Загородньому, О. Кілієвич, Г. Калетніку, Н. Ковтун, В. Костецькому, І. Кошкалді, Р. Костирку, Т. Майоровій, О. Мертенсу, Ю. Негоді, К. Паливоді, Г. Підлісецькому, О. Прокопишин, Т. Пінугіній, Н. Резнік, П. Саблуку, Т. Смовженко, О. Скібіцькому, Є. Стефанович, А. Черел; питаннями розробки моделей та механізмів інвестиційного забезпечення займались Безп'ята І., Білоткач О., Бесараб К., Вахович І., Горлачук В., Дунська А.Р., Денисюк Г., Коденська М., Кисіль М., Колесник О., Павлова Г., Яненкова Т. та інші.

Разом із тим, враховуючи значну кількість наукових праць, присвячених окресленим проблемам, питання вибору пріоритетних напрямів формування

ефективного інвестиційного забезпечення аграрного сектору України, оцінювання інвестиційного потенціалу у контексті оцінювання інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки країни та окремих економічних суб'єктів потребують додаткового вивчення.

Метою дослідження магістерської кваліфікаційної роботи є здійсненні аналізу інвестиційної привабливості аграрного сектору в Україні та обґрунтування теоретичних засад і надання практичних рекомендацій щодо удосконалення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Досягнення мети роботи обумовило необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність інвестиційної привабливості аграрного сектору;

- зазначити класифікаційні ознаки інвестицій;

- визначити методи оцінювання інвестиційної привабливості аграрного сектору України;

- здійснити аналіз факторів, які впливають на рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору;

- провести оцінку взаємозв'язку інвестиційного процесу в контексті інвестиційної привабливості аграрного сектору;

- визначити основні шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України;

- розробити інвестиційний проект для аграрного сектору України.

Об'єкт дослідження є процеси ефективного інвестиційного забезпечення аграрного сектору країни, регіону, підприємства.

Предмет є теоретичні, методичні та практичні засади формування ефективного інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України.

Методи дослідження. Під час написання магістерської роботи були проведені такі методи дослідження, як: теоретичне узагальнення (під час опрацювання наукових праць, літературних джерел та нормативно-правових

актів), діалектичний метод пізнання, економічний аналіз (при дослідженні основних критеріїв оцінювання стану аграрного сектору України), абстрактно-логічний (при визначенні понять згідно з теми дослідження, формування висновків та пропозицій), аналіз і синтез (для конструювання визначень). У

роботі достатньо широко представлені графічний та табличний методи для научного відображення теоретичних, методичних та практичних засад магістерської роботи.

Інформаційну базу дослідження склали діючі нормативно-правові акти, офіційно опублікована статистична інформація Державної служби статистики України, Міністерства економіки, торгівлі і сільського господарства України, звітність аграрних підприємств, монографічні джерела та інші наукові розробки провідних вітчизняних, зарубіжних вчених і фахівців-практиків з питань інвестиційного розвитку економіки України та аграрного сектору зокрема, власні розрахунки автора, Інтернет-ресурси.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота в складі має вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінок, основний текст викладено на 91 сторінці.

Магістерська робота містить 39 таблиць, 13 рисунків. Список використаних джерел вклучає 94 найменувань на 11 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО - МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

1.1. Теоретична сутність інвестиційного забезпечення галузей національної економіки

Теоретична сутність інвестиційного забезпечення галузей національної економіки полягає в забезпеченні необхідного фінансування та ресурсами для розвитку і модернізації галузей економіки країни.

Інвестиційне забезпечення галузей національної економіки передбачає виділення фінансових ресурсів на покращення виробничих потужностей, підвищення ефективності виробництва, розробку та впровадження нових технологій, модернізацію інфраструктури, навчання та розвиток робочої сили і соціально-економічне зростання.

Загальноприйнято, що інвестиції є одним із основних джерел економічного зростання. Інвестиційне забезпечення галузей національної економіки сприяє стимулюванню виробництва і підвищенню продуктивності праці, збільшенню зайнятості, покращенню якості життя населення та забезпеченню стабільного економічного росту.

Основні механізми інвестиційного забезпечення галузей національної економіки включають державну політику щодо залучення інвестицій, створення сприятливого інвестиційного клімату, розробку та реалізацію інвестиційних проектів, розвиток кредитно-фінансової системи, впровадження податкових заохочень та пільг для інвесторів.

Теоретична сутність інвестиційного забезпечення галузей національної економіки визначається підходами до розуміння ролі інвестицій у розвитку економіки, враховуючи конкретні умови та потреби країни. Інвестиційне забезпечення галузей національної економіки є складною та багатогранною проблемою, яка вимагає системного підходу та комплексних заходів для її вирішення.

Досліджуючи інвестиційне забезпечення, необхідно розкрити сутність поняття «інвестиції», для розуміння процесів та складових забезпечення інвестиціями суб'єктів господарювання в сучасній економічній системі на різних рівнях її функціонування (мікро-, мезо-, макро-, мега-). Сам термін «інвестиції» вживається на усіх економічних рівнях. Сучасні джерела містять значну кількість трактувань поняття інвестицій, однак вони часто характеризуються недостатньою чіткістю чи мають суперечливий зміст.

Найбільш часто дане поняття трактують і зустрічається розуміння інвестицій, як фінансових, матеріальних та інших цінностей, які вкладаються інвесторами в певну сферу, економічні об'єкти маючи на меті отримання прибутку. Однак існує дуже багато інших думок щодо тлумачення даного поняття. Деякі з них пропонуємо в таблиці 1.1.

І. Кошкалди, Л. Гнатишин, О. Прокопишин розглядають інвестиції як джерело відтворення – не тільки вкладення в розширення необоротних активів, а й і витрати на формування та поповнення оборотних активів, якщо вони є агроінноваціями.

Інші вчені економісти розглядають інвестиції «як довгострокові вкладення капіталу в різні сфери та галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища безпосередньо всередині країни, а також за її межами з метою розвитку виробництва, покращення добробуту громадян, здержання прибутку» [173, с.99; 162].

Дослідження поняття «інвестиції» свідчить про наявність численних підходів до визначення його сутності, зокрема з позицій: вкладення коштів, витрат, цінностей та процесу. Попри це, як економічна категорія, «інвестиції» відображають характер економічних відносин, завдяки яким відбувається регулювання розвитку капіталу та розподілення суспільного продукту.

Автор	Тлумачення
Позиція «Вкладення»	
І. Бланк	«...вкладання капіталу в усіх його формах у різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язано з факторами часу, ризику та ліквідності»
О. Гребельник	«... довгострокові вкладення капіталу у власній країні чи за кордоном у підприємства різних галузей, підприємницькі та інноваційні проекти, соціально-економічні програми»
К. Паливода	«... будь-які грошові вкладення, здійснені заради отримання прибутку, довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку»
О. Скібіцький	«... вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення»
Позиція «Витрати»	
О. Базилінська	«... є частиною сукупних витрат, що складається з витрат на нові засоби виробництва, інвестиції в нове житло й приросту товарних запасів. Тобто інвестиції – це частина ВВП, не спожита в поточний період, що забезпечує приріст капіталу в економіці»
С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна	«...це процес створення нового капіталу, що вимагає витрат фінансових ресурсів і призводить до змін у запасах капіталу»; «...усі витрати, які безпосередньо сприяють зростанню загальної величини нагромадженого в економіці капіталу»
Р. Костирко	«...сукупність витрат, реалізованих у вигляді довгострокових вкладень капіталу в реальні або фінансові об'єкти»
В. Іванюка	«...усі витрати, які безпосередньо сприяють зростанню загальної величини нагромадженого в економіці капіталу»
А. Савченко	«...це витрати, які здійснюються економічними суб'єктами з метою нагромадження капіталу, що передбачає створення нового капіталу та відшкодування зношеного капіталу»
Позиція «Цінність»	
Закон України «Про інвест. діяльність»	Це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект
А. Загородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко	«...грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що їх вкладають в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу»
Т. Майорова	«...це складне та змістовне поняття, що інтегрує в собі різні економічні пропеси, які впливають на виробництво, розподіл, обмін та споживання, тобто вони є фундаментальною основою суспільного відтворення»
Дж. М. Кейнс	«...поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок виробничої діяльності певного періоду, це та частина доходу за певний період, яка не була використана для споживання»
Н. Чирик	«...усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект»

Джерело: узагальнено автором

Здійснення інвестицій має специфіку в різних галузях економіки держави. Наприклад, аграрний сектор економіки особливий здійсненням інвестицій через вибір, їх спрямування, тобто галузі чи підгалузі:

рослинництво (вирощування зернових та зернобобових культур, картоплі та інших овочевих культур, кормових та олійних культур, ягідних та плодових культур, садівництво та ягідництво, виноградарство, вирощування горіхів, лісових ягід та лікарських рослин, вирощування насіннєвого та садивного матеріалу) та тваринництво (вирощування сільськогосподарських тварин, виробництво м'яса, свинини, яловичини, молока та молочних продуктів, птахівництво та яєць, вівчарство та вовни, в аквакультури, у бджільництво).

Як зазначалось вище, інвестиції досліджуємо як процес, здійснення, інвестиційної діяльності, нерівномірність руху інвестиційних ресурсів, готової продукції та доходу у межах навіть одного суб'єкту зумовлює необхідність розгляду інвестиційного процесу, як процесу функціонування єдиної інвестиційної системи.

Результати критичного аналізу наукових публікацій українських учених щодо визначення сутності поняття «інвестиційна діяльність» представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи щодо розуміння терміну «інвестиційна діяльність»

Авторство	Тлумачення
Закон «Про інвестиційну діяльність»	Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій.
В. Федоренко	Комплекс дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти з метою отримати прибуток.
С. Панчишин	Сукупність рішень та відповідних дій, скерованих на перетворення заощаджень у інвестиції.
М. Войнаренко, Л. Бушовська	сукупність дій і заходів з розміщення коштів (інвестицій) з метою отримання зростаючої величини прибутку і досягнення позитивного фінансового результату підприємства.
Н. Ковтун	Сукупність заходів та послідовних практичних дій з боку суб'єктів інвестування, які пов'язані з реалізацією інвестиційних намірів з метою отримання доходу.
О. Дем'янчук, В. Костецький	Фактор розвитку підприємства.
А. Череп, І. Рурка	Важлива складова міжнародного руху капіталу, здатна забезпечити міграцію капіталу з однієї країни в іншу, а також прискорювати цю

НУБІП України	міграцію в одних сферах світового господарства, та уповільнювати в інших.
Т. Майорова	Інвестиційний процес, який потребує проектної підтримки, здійснення проектного аналізу.
А. Дука	Цілеспрямовано здійснюваний процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми або портфеля та забезпечення ефективності їх реалізації.
Т. Пичугіна, Л. Забродська	Вид господарської діяльності, пов'язаний із витратами певних ресурсів.
Є. Стефанович	Комплекс заходів держави, фізичних та юридичних осіб, спрямований на ефективне розміщення ресурсів з метою отримання очікуваного ефекту.

Визначимо недоліки та переваги сутності наведених вище понять. Так, до переваг можна віднести: спрямування на реформування системи управління діяльністю підприємства; підпорядкованість теорії інвестування; врахування усіх етапів життєвого циклу інвестиційного процесу; зв'язок з інноваціями; зв'язок з управлінням; розглядається з позиції організації процесу інвестування та розкриває види інвестиційної діяльності, обґрунтування необхідності управління та зв'язок з розвитком економіки на різних рівнях, комплексний характер процесу.

Недоліками, вважаємо таке: не відображаються засоби реалізації дій; громіздкість розкритого поняття; частково розкриває взаємозв'язок з іншими факторами розвитку; подекуди відсутні цілі здійснення інвестиційної діяльності; велика увага до проектної складової реалізації рішень, що ускладнює розуміння поняття; не завжди відображає методи реалізації дій; не враховує процесної складової інвестиційної діяльності.

В такому контексті варто зауважити на класифікаційних ознак інвестицій представлених І.О. Бланком, що найбільш широко відображають інвестиційну діяльність [13]:

– за об'єктами вкладення коштів – фінансові і реальні інвестиції. До реальних відносяться вкладення коштів на придбання будинків, споруд та інших об'єктів нерухомості, та вкладення коштів у нематеріальні активи, які

підлягають амортизації. До фінансових належать вкладення у фінансові інструменти,

– за характером участі – прямі і непрямі інвестиції. Прямі здійснюються без фінансових посередників безпосередньо у виробничі фонди з метою одержання доходу й участі в управлінні виробництвом. Непрямі чи «портфельні» здійснюються пасивними інвесторами, що прагнуть одержати невелику частину компанії і відповідно невеликий, однак стабільний прибуток;

– за періодом – довгострокові, короткострокові і середньострокові інвестиції. До короткострокових відносять вкладення на період не більш 1 року; середньострокові – до 3 років; довгострокові – більш трьох років;

– за формами власності – державні, приватні, іноземні та спільні вкладення. Приватні це вкладення коштами підприємствами недержавної форми власності та громадянами. Державні – вкладення коштів центральними та місцевими органами влади за рахунок бюджетних. Іноземні здійснюються іноземними громадянами та державами. Спільні вкладення, що здійснюються суб'єктами країни та іноземних держав;

– за регіональною ознакою це інвестиції усередині країни та зарубіжні.

Серед особливостей інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання можна виділити наступні: вклад в розвиток підприємства; форми і методи інвестиційної діяльності підприємства меншою мірою залежні від галузевих особливостей підприємства порівняно з виробничою діяльністю; інвестиційна діяльність формує окремий самостійний вид грошових надходжень підприємства; динаміка обсягів інвестиційної діяльності характеризується певною нерівномірністю у визначені відрізки часу; інвестиційній діяльності властиві значні ризики, що пояснюються фактором невизначеності впливу зовнішнього середовища.

Пріоритетом інвестиційної діяльності є задоволення певною мірою інтересів всіх учасників, відтак якісна характеристика ефективності інвестування полягає в отриманні найбільшого рівня ефективності.

Головна мета інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору – зростання їхнього прибутку на основі створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення тенденції сталого розвитку. Однак інвестиційна політика змушена ще й враховувати: – розробку системи заходів для створення сприятливого інвестиційного клімату; – механізм залучення інвестиційних ресурсів, які будуть спрямовані на реалізацію стратегії розвитку регіону, держави; – формування механізму управління інвестиційними потоками.

Беручи до уваги наявність прямого взаємопов'язуючого зв'язку між інвестиціями та діяльністю підприємств вважаємо за необхідне розкрити поняття інвестиційного забезпечення (табл. 1.3).

Головна мета інвестиційного забезпечення постає створення конкурентоспроможних об'єктів інвестування на інноваційній технологічній основі для забезпечення розвитку аграрного сектору економіки, зміцнення позицій на внутрішньому ринку та вихід на зовнішній ринок; впровадження екологічної та продовольчої безпеки держави; розвиток соціальної інфраструктури села. Що дає можливість науково обґрунтувати напрями інноваційної діяльності, визначити особливості інвестування інновацій, структуру джерел інвестування та сприяти підвищенню конкурентоспроможності продукції та виробництва.

Аграрна економіка наразі знаходиться у дуже нестійкому стані. Характерні локальні та глобальні ризики, що спричинені російським військовим вторгненням на територію України, що зумовило величезні збитки національної промисловості та аграріїв, підприємств харчової промисловості, а також порушує реалізацію життєво необхідних інтересів більшості населення України, несучи розруку, смерть, вимушене переміщення, погіршення соціальних умов тощо.

Як зауважував В. Юрчишин, соціоекономічна переорієнтація аграрної сфери є стимулюючим фактором ефективного розвитку всіх сукупних виробництв.

Підходи щодо розуміння сутності інвестиційного забезпечення

Автор	Тлумачення
Безп'ята І.	Інвестиційне забезпечення аграрного сектора являє собою складну динамічну систему, призначення якої полягає в сприянні прогресивному розвитку сільського господарства шляхом пошуку залучення, розподілу і вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів різних джерел походження з урахуванням сукупного впливу факторів макро- та мікросередовища для досягнення перспективних соціально-економічних цілей
Вахович І., Девисюк Г.	Сутність інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону: сукупні дії підприємницьких структур й органів самоврядування із залучення реальних та потенційних можливостей внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів за стратегічними напрямками економічної діяльності господарського комплексу для забезпечення інноваційного розвитку регіону
Кісінь М.	Інвестиційне забезпечення – це сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, необхідних для забезпечення нормального (заданого) перебігу інвестиційних процесів
Коденська М.	Інвестиційне забезпечення як економічна категорія відображає багатоаспектність організаційно-економічних умов, засобів, заходів та економічних взаємовідношень, що проявляються в процесі руху вартості, авансованої у капітал з метою формування, нагромадження і використання інвестиційних ресурсів для розвитку аграрно-промислового виробництва й людини – головної продуктивної сили суспільства
Колесник О.	Інвестиційне забезпечення – це сукупність умов, ресурсів і заходів, необхідних для здійснення інвестиційного процесу
Павлова Г., Білоткач О.	Інвестиційне забезпечення розвитку підприємства – це сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, які забезпечують заданий перебіг інвестиційного процесу та у довготривалій перспективі приводять до зміни кількісних і структурних характеристик підприємства, його переходу у новий якісний стан та здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища
Параконний С., Войшвілло Л., Шпанковський І.	Інвестиційне забезпечення – види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в підприємницьку та інші види діяльності, в результаті якої створюється дохід або досягається соціальний ефект
Горлачук В.В., Черненко А.С., Раку О.О., Дунська А.Р., Бесараб К.М., Яненкова І.	Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства з одного боку, – це безперервний, послідовний процес пошуку, залучення та використання різних видів інвестиційних ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності, а з іншого, – складна система, що містить джерела інвестиційних ресурсів, форми та інструменти інвестування, які в сукупності дають змогу обґрунтовано обрати спосіб ресурсного забезпечення, що забезпечує комплексний підхід до вирішення питання інвестування

Розглянемо нову парадигму інвестиційного забезпечення в аграрному секторі економіки України, що представлена в рис. 1.1.

В її основу покладено використання системного підходу щодо забезпечення інвестиційних процесів із поєднанням різних структурних компонент (інвестиційні процеси, інвестиційний клімат, фактори стримування інвестиційних процесів, інвестиційна привабливість тощо), які взаємодіють між собою, відповідно до чого інвестиційне забезпечення розглядається, як складна система, що розвивається.

Інвестиційний клімат розглядають на рівні регіону, держави, галузі, підприємства. На кожному з них діють відповідні чинники, за їх сукупністю проводять оцінку сприятливості інвестиційного клімату є п'ять груп чинників:

1. Стан інвестиційного ринку та рівень розвитку продуктивних сил.
2. Правове поле держави та політична воля влади.
3. Статус іноземного інвестора.
4. Діяльність фінансових посередників та стан фінансово-кредитної системи.

5. Інвестиційна активність населення.

Згідно нашого дослідження бачимо, що передумовою сталого розвитку аграрного сектора України постає застосування системного підходу щодо забезпечення інвестиційних процесів, що базуються на поєднанні різних структурних компонент, які взаємодіють між собою, та диктується парадигмою, щодо того що інвестиційне забезпечення є складною системою, яка постійно розвивається.

Основними компонентами інвестиційного забезпечення визначено економічні, виробничі ресурси та ресурси інвестиційної активності; трудові і природні ресурси, що в своїй сукупності формують потенціал аграрного сектора, обумовлюють екологічну, економічну та соціальну складові його структури.

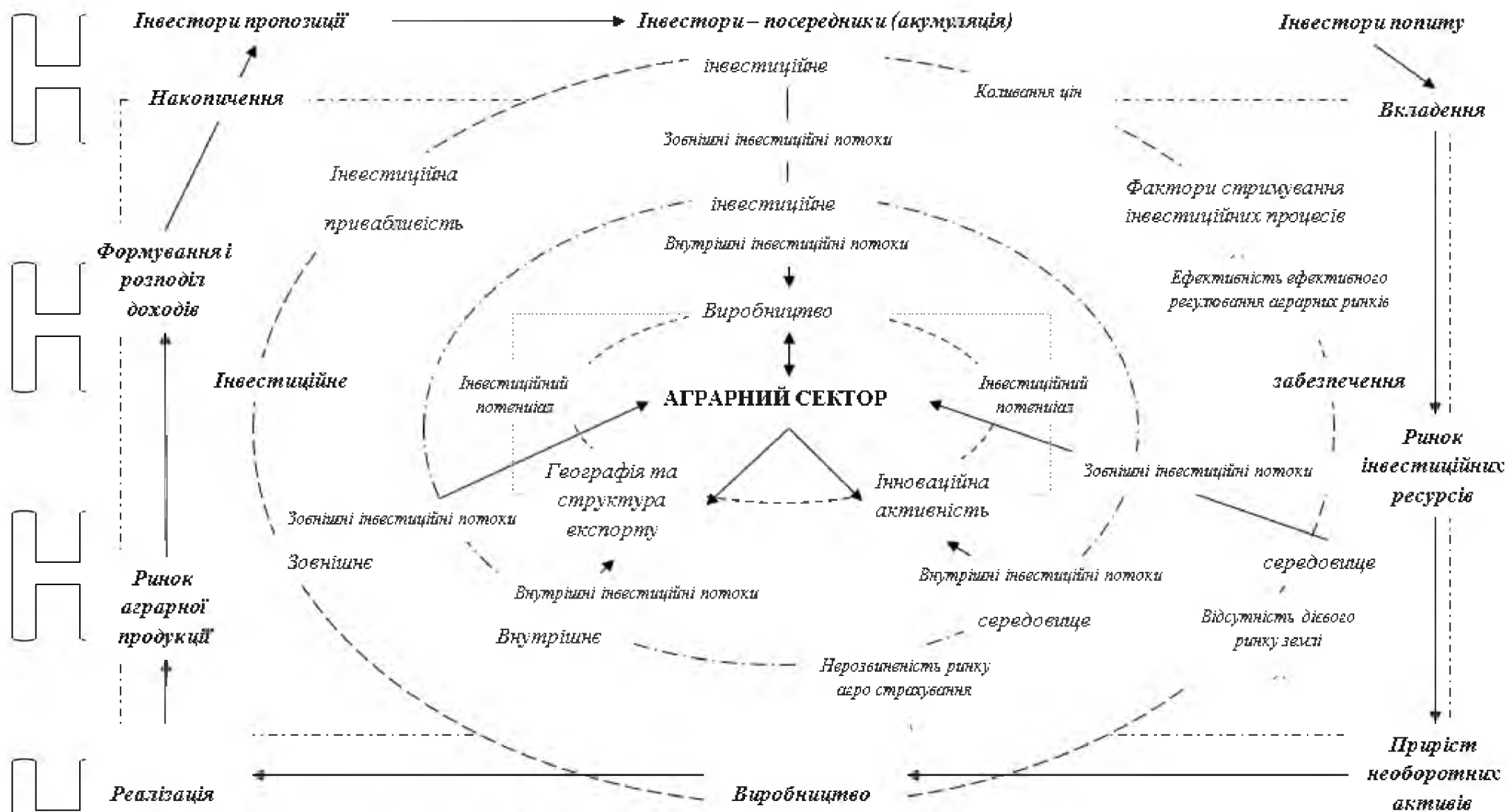

Рис. 1. Парадигма інвестиційного забезпечення в аграрному секторі

1.2. Чинники формування інвестиційного забезпечення аграрного сектора

Забезпечення інвестицій у аграрний сектор є важливим для розвитку сільського господарства і підтримки його стійкого росту. Декілька чинників сприяють формуванню системи інвестиційного забезпечення аграрного сектора:

Політична стабільність: Стабільна політична ситуація і наявність сприятливого регуляторного середовища створюють вагомий передумову для привабливості інвестицій у сільське господарство. Чітке законодавство та правила дозволяють інвесторам впевнено відчувати підтримку і захист інвестицій.

Розвинена інфраструктура: Наявність та якість інфраструктури, такої як дороги, залізниці, сховища і електрична мережа, є важливими для ефективного функціонування аграрного сектора. Інвестиції у розвиток і покращення інфраструктури сприяють зростанню продуктивності, зниженню витрат і покращенню доступу до ринків.

Фінансова підтримка: Інвестиції в аграрний сектор потребують доступу до фінансових ресурсів. Створення сприятливих умов для отримання кредитів, фінансових послуг та державної підтримки може стимулювати інвестиційну активність в сільському господарстві.

Інновації та наукові дослідження: Інвестиції у наукові дослідження та інноваційні технології допомагають підвищити продуктивність, зменшити втрати врожаю і забезпечити стійке зростання аграрного сектора. Вивчення нових методів сільського господарства і впровадження передових технологій можуть бути привабливими для інвесторів.

Розробка ринків: Створення розвинутих ринків, які забезпечують можливості для купівлі-продажу сільськогосподарської продукції, може стимулювати інвестиційну активність. Диверсифікація ринків та залучення зовнішніх інвесторів можуть забезпечити ріст і розвиток аграрного сектора.

Ці чинники є взаємопов'язаними і взаємодіють один з одним. Отже, створення сприятливої інвестиційної клімату для аграрного сектора вимагає комплексного підходу та реалізації заходів у всіх цих напрямках.

Огляд дослідженого процесів та складових забезпечення інвестиціями бізнес структур у сучасній економічній системі на різних рівнях їх функціонування, показує, що ефективна система інвестиційного забезпечення аграрного сектора, це такий рівень інвестиційного потенціалу при якому існуючі ресурси підприємства забезпечують здатність реалізовувати реальні інвестиційні проекти; та бути додатковим джерелом прибутку та залучати додаткові інвестиційні ресурси.

На формування ефективної системи інвестиційного забезпечення аграрного сектора впливають такі чинники (рис 1.2.)

Природно-кліматичні. Аграрний сектор був і залишається ключовою галуззю економіки будь якої країни, забезпечуючи продовольчу безпеку та вироблення важливої сировини. Однак він же і є джерелом парникових газів. Отже, виникає потреба модернізації існуючих моделей аграрного виробництва та удосконалення способів управління системами з урахуванням зміни клімату аграрного сектору.

Через глобальне потепління що спостерігається на нашій планеті останні десятиліття відбулися зміни й у структурі аграрного виробництва, змінилися площі посівів під польові культури та їх врожайність. Загально доступні дані показують, що Степова зона, в якій зосереджено 47 % посівів під зернові культури, нині забезпечує лише 36 % загального виробництва зерна.

Середні показники врожайності зернових у вказаній зоні за останні 5 років, незважаючи на її зростання на 22 % в масштабі держави, знизилась до 32,1 ц/га в 2020-2021 рр. На територіях Полісся та Лісостеп бачимо зростання врожайності з 31-38 ц/га до 49-54 ц/га. Завдяки чому у вказаних зонах виробляється 66 % зерна, хоча частка посівів становить всього 53 %.

Рис. 1.2. Фрагментарне зображення чинників, які впливають на формування ефективної системи інвестиційного забезпечення аграрного сектора

НУБІП України

Окрім територіального перерозподілу структури посівних площ аграрних культур, варто відмітити нерівномірність динаміки та темпів зростання їх продуктивності. Середня врожайність зернових і зернобобових культур у вищевказаній зоні зросло на 47– 62 %, а в зоні Степу навпаки знизилась на 11 %. Таку ж ситуацію спостерігаємо щодо змін рівня продуктивності решти основних культур. В загальному по Україні зростання врожайності зернових і зернобобових культур відбулось за рахунок більш волого забезпечених регіонів Лісостепу і особливо Полісся.

На сьогодні агропромисловий сектор не є екстремальним вразливим до зміни клімату. Зміни погоди (нерівномірний розподіл опадів, неефективне накопичення вологи в ґрунтах, підвищення температури повітря) зумовлюють збільшення кількості посушливих явищ та їх інтенсивності. Все це може призвести до розширення зони ризикового землеробства та опустелювання на півдні України.

Таблиця 1.4
Групування сільськогосподарських підприємств за чисельністю зайнятих працівників у розрахунку на одне господарство за 2021 р., осіб

Групи за чисельністю працівників, осіб	Кількість господарств в групі	На 1 працівника					Рівень рентабельності, %
		площа с.-г. угідь на 1 працівника, га	середньомісячна оплата праці, грн	продуктивність праці, тис. грн	дохід, тис. грн	прибуток, тис. грн	
до 6	1281	161	5185	701	2537	544	27,3
6-10	1164	98	4289	497	1848	445	31,7
11-20	1542	86	4744	434	1576	372	30,9
21-50	2068	59	5302	341	1238	269	27,8
51-100	1099	51	5772	294	995	189	23,5
101-150	372	35	5940	279	860	120	16,3
більше 150	447	29	6952	360	928	143	18,3
По Україні	7973	46	6086	345	1067	198	22,7

Соціальні чинники. Особливість використання трудових ресурсів аграрного сектору полягає у нерівномірній зайнятості протягом року, що впливає з особливостей сільськогосподарського виробництва та сезонності. Сезонність використання трудових ресурсів зумовлюється розбіжністю в часі виробництва та робочого періоду [102]. Пропонуємо проаналізувати скільки

зайнятих працівників у підприємствах в таблиці 1.4 наведено групування сільськогосподарських підприємств за чисельністю зайнятих працівників у розрахунку на 1 господарство.

За результатами групування бачимо, що в 2021 р. 15 % великих і середніх сільськогосподарських підприємств мали зайнятих 4 осіб, при найвищому рівні землезабезпеченості порівняно з іншими господарствами корпоративного сектору аграрної економіки. Дана тенденція показує орієнтацію даної групи аграрних підприємств на виробництво продукції рослинництва.

Варто зазначити, що проаналізовані підприємства характеризуються використанням інновацій, свідченням чого є високий рівень продуктивності праці, отримання прибутку в розрахунку на 1 працівника. Зі зростанням кількості зайнятих працівників у виробництві знижується рівень рентабельності виробництва продукції, що свідчить про орієнтацію суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу на виробництво продукції тваринництва.

Економічні чинники. Побудова рейтингу ефективності агросфери областей України 2021-2021 рр., відбулось завдяки даним фінансової звітності

сільськогосподарських підприємств різних областей нашої держави за вказаний період. Для цього було розраховано загальноприйняті у фінансовому середовищі показники рентабельності: ROS - return on sales (співвідношення прибутку/збитку до оподаткування до виручки від реалізації продукції), ROA - return on assets (співвідношення прибутку до активів підприємств) та ROE - return on equity (співвідношення прибутку до власного капіталу підприємств), після визначення показників для кожної області визначалося медіанне значення кожного з показників рентабельності, що і було використане для їх ранжування (таблиця 1.7).

Показник «return on sales» показує наскільки ефективно господарство виробляє власну основну продукцію, також даний показник надає можливість провести оцінку інвестиційного потенціалу компанії, здатність його виплачувати дивіденди та/або погашати заборгованості (кредити). За даним

показником ROS до найбільш успішного регіону в 2021 р. можна віднести Полтавську область з медіанним показником 12,4%. Наступним в рейтингу Запорізька та Волинська області відповідно з показниками 12,3% і 11,4% відповідно.

Таблиця 1.5

Рейтинг апроєктивності областей України 2021-2021 рр.

Регіон/область	ROS, %	ROA, %	ROE, %	*P1,%/к	**P2,%/к	***P3,%/к
Київ	0,6	0,4	9,5	65,2/261	8,9/35	59,3/237
Київська область	8,0	7,1	12,6	84,5/1227	9,6/140	25,6/372
Дніпропетровська область	9,5	8,2	11,8	83,5/2750	6,6/220	13,2/438
Закарпатська область	5,3	1,7	2,8	71,5/301	5,4/22	19,8/83
Львівська область	5,7	4,4	9,8	78,3/649	10,9/90	28,1/233
АР Крим	-	-	-	-	-	-
Донецька область	7,0	5,7	8,3	82,5/715	7,5/65	17,2/149
Харківська область	6,4	4,8	8,3	79,2/1257	11,6/185	20,1/319
Полтавська область	12,4	12,4	15,9	83,1/1739	8,6/180	19,2/402
Черкаська область	9,8	9,8	14,3	85,3/1268	8,1/122	16,5/248
Хмельницька область	10,9	10,9	15,8	85,2/988	8,7/101	16,8/195
Запорізька область	12,3	8,7	11,3	85,5/1842	6,4/139	11,7/253
Одеська область	6,2	5,0	8,0	78,5/1875	7,2/173	14,3/342
Дуганська область	10,1	9,2	11,3	86,4/756	4,5/39	11,6/101
Херсонська область	9,9	8,1	12,3	80,8/1360	8,1/137	15,7/264
Волинська область	11,4	8,9	15,5	85,3/461	8,0/43	19,5/105
Рівненська область	6,3	4,5	10,2	70,4/339	9,7/46	24,2/116
Івано-Франківська область	6,4	3,6	9,0	75,5/296	7,8/30	27,4/107
Сумська область	8,5	7,4	14,0	77,6/698	12,3/171	23,1/208
Житомирська область	6,8	4,9	11,1	78,8/382	11,0/81	31,2/230
Вінницька область	10,5	9,6	13,9	85,6/1694	8,7/172	16,9/336
Миколаївська область	11,0	11,0	18,3	86,7/2609	6,1/184	9,5/287
Чернігівська область	8,2	6,1	15,1	78,5/664	10,1/85	31,1/263
Кіровоградська область	11,2	11,2	13,5	88,7/2500	6,0/170	11,0/311
Тернопільська область	6,3	4,5	9,1	78,8/635	12,6/101	25,7/207
Україна (середнє за регіонами)	8,4	7,0	11,83	-	-	-

Умовні позначення: *P1,%- % частка компаній за чистим доходом від операційної діяльності; **P2,%- частка підприємств з оптимальним співвідношенням боргів до активів (41-60%); ***P3,%- частка підприємств з високою заборгованістю (>60%); к-кількість підприємств.

Показник ROA «return on assets» - індикатор ефективності використання основних засобів підприємства для отримання доходу. Порівнюючи його з

показником ROS, який в свою чергу корисний показник операційної діяльності компанії, співвідношення прибутку до загальної вартості активів, тобто за показником ROA, бачимо наскільки ефективно компанія конвертує інвестиції в прибуток. Згідно результатів 2021 р. найбільш успішним регіоном нашої держави згідно показника ROA стала Миколаївщина з медіанним значенням 13,9%. На 2 та 3 місцях знаходяться відповідно Хмельниччина (10,3%) та Кіровоградщина (10,2%) області.

ROE на відміну від ROA, оцінює ефективність використання саме власного капіталу, тобто чистих активів компанії без врахування боргів. Для потенційних інвесторів позитивний рівень ROE є значення в межах 10-15%. В загальному в 2021 р. по Україні налічувалось 16 областей з медіанним показником ROE більше 10%. Найкращий показник мала Миколаївська область - 18,3%, потім Полтавська (15,9%) та Хмельницька (15,8%).

Проведений аналіз фінансової звітності дає змогу зробити висновки про ефективність діяльності аграрних підприємств у розрізі регіонів. Бачимо, що у 2021 р. найбільш висока питома вага підприємств, які закінчили рік з прибутком це в Кіровоградська - 88,7% від загальної кількості діючих господарств в області, тобто 11,3% підприємств мали збиткові показники на кінець року.

За оптимальністю співвідношення заборгованості до активів (оптимальним вважається від 40% до 60%) найвища частка господарств (12,6%) в Тернопільській області, потім йде Сумська (12,3%) та Харківська (11,6%) області. Варто зазначити у той же час найнижча питома вага компаній з високою заборгованістю (понад 60%) має Миколаївська (9,5%), Кіровоградська (11,0%) та Луганська (11,6%) області.

Політико-правові чинники: мезо- (політична ситуація в державі, аграрна політика, інвестиційна, співпраця держави з міжнародними інвестиційними інститутами та фінансово-інвестиційними фондами щодо інвестування аграрного сектора країни, національні тенденції, законодавчо-нормативної бази інвестиційної діяльності в аграрному секторі та приведення до світових

стандартів, формування інвестиційного клімату); мезо- (політична ситуація, інвестиційна регіональна політика, аграрна політика, організація, контроль та управління, господарська інфраструктура, ЗЕД у сільському господарстві регіону, законодавчо-нормативна база інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки в межах регіону); мікро- (аграрна політика, інвестиційна політика підприємства, до політичної ситуації в державі, управління інвестиційними процесами компанії та його інфраструктура, міжнародні зв'язки та ЗЕД на рівні компанії), передбачають законодавче забезпечення та політичне становище в державі.

Як суб'єкт інвестиційних відносин держава здійснює правове регулювання, визначає експортну, інвестиційну, імпорتنу, цінову політику, правовий статус інвесторів, безпосередньо виділяє на інвестування в аграрний сектор бюджетні кошти, встановлює форми, порядок та умови їх використання й контролю за виконанням, структуру органів виконавчої влади, які займаються інвестиціями, визначає їх права та обов'язки, повноваження та створює умови для розвитку аграрного ринку та ринку землі, питання щодо надання пільг інвесторам, учасникам, виробникам аграрної продукції, забезпечує приємний інвестиційний клімат, гарантує права інвесторів та виробників продукції.

На сьогоднішній день нормативно-правова база, що покликана регулювати процес інвестування в аграрний сектор економіки України представлена більш ніж 100 документами різної юридичної сили.

Закони України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві»; «Про інвестиційну діяльність»; «Про зовнішньоекономічну діяльність»; «Про інститути спільного інвестування»; «Про державну підтримку сільського господарства в Україні»; «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»; «Про режим іноземного інвестування».

Інвесторами можуть бути: міжнародні організації; іноземні держави; юридичні особи; фізичні особи, у т. ч. громадяни України, за кордоном.

Законодавство України визначає такі форми здійснення іноземних інвестицій:

- часткова власність підприємств, які створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, чи купівля частини діючих підприємств;

- створення компаній, які повністю належать іноземцям, або іноземних відокремлених підрозділів або придбання у власність діючого суб'єкту повністю;

- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;

- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;

- придбання інших майнових прав;

- господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про

- розподіл продукції;

- без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

Даний перелік не є вичерпним і, враховуючи постійний розвиток бізнес сфери, існуючі форми інвестиційної діяльності в Україні можуть змінюватись або доповнюватись.

Починаючи з 2019 р. було у законодавство України внесено ряд змін з метою спрощення порядку надходження іноземних інвестицій в українську економіку. Основною подією відміна обов'язкової процедури державної реєстрації надходження іноземних інвестицій. Відповідно до змін запроваджується заявницький принцип державного обліку інвестицій, згідно з яким подання статистичної звітності про здійснення іноземних інвестицій

буде здійснюватися підприємствами з іноземними інвестиціями та установами банку. На сьогодні інформація є загальнодоступною про існуючі іноземні інвестиції, який вони мають розмір та структуру, що швидко перепони для розвитку в Україні іноземного бізнесу, а також позитивно впливають на позиції України у Doing Business рейтингу та International Business Compass індексу інвестиційної привабливості.

Більш детальне дослідження вказаної проблематики дозволяє нам визначити деякі проблеми, які перешкоджають ефективно залучати іноземні інвестиції в аграрний сектор економіки держави:

1. Відсутня власна система оцінювання інвестиційного клімату та регіонів. На сьогодні власники бізнесу орієнтуються на міжнародний рейтинг Doing Business та International Business Compass. Ці показники були запропоновані за запровадження Гамбурзьким інститутом світової економіки.

2. Політична та податкова нестабільність.

3. Недосконалі механізми державного страхування інвестицій іноземців.

5. Високий темп інфляції.

Дані фактори вносять певний негативний вплив на інтенсивність іноземних інвестицій до аграрного сектору України, відтак потребують найшвидшого вирішення саме з боку держави.

Провівши ґрунтовний аналіз інформації що наведена вище та наявну законодавчу базу, що має регулювати інвестиційну діяльність іноземного капіталу в аграрному секторі України, можна сказати, що велика частина економіки України на сьогодні орієнтована на агропромисловий сектор. Взаємодія іноземних інвесторів з українськими аграріями дозволяє активно розвивати аграрний сектор та представляти себе на міжнародному ринку.

Виробничі чинники: на рівні макро- (реалізація державних програм на національному рівні щодо забезпечення товаровиробників новітніми технологіями, знаряддями та машинами, а також забезпечення висококваліфікованими кадрами); на рівні мезо- (на рівні регіонів-вирішення проблем щодо оновлення МТВ сільського господарства, підвищення рівня

кваліфікації працівників); на рівні мікро- (забезпеченість матеріально-технічною базою та проблеми її оновлення).

Невизначеність яка виникла з ринком землі призвело до розбалансування ринків матеріально-технічних ресурсів та створює ризики несвоєчасного виконання технологічних операцій та збільшення втрат врожаю через спрощення технологій виробництва сільськогосподарської продукції, а також стримує впровадження інвестицій та інновацій в аграрне виробництво.

В даній ситуації, щодо технічних засобів, негативним є збільшення співвідношення між імпортом та експортом. Згідно даних за останні 5 років таке співвідношення не знижується нижче позначки 13,9:1, найвищий рівень при цьому, становив 22,0:1 у 2019 р, а вже у 2021 році співвідношення досягло рівня 14,4:1.

У 2021 році ми могли спостерігати незначний ріст імпорту та експорту техніки в порівнянні з 2020 роком: із 769 до 778 млн. дол. США та з 39 до 55 млн. дол. США відповідно.

Програма 20% компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва була відновлена в 2017 році, а у 2019 році 25% + 15% для фермерських господарств. Надзвичайно великий попит

спостерігався у 2020 році - від аграрних підприємств надійшло 7260 заявок на компенсацію придбаної техніки. Із запланованих на 2020 рік 681,7 млн. грн. використано було 640,7 млн. грн., а ще 566 млн грн. було компенсовано

бюджетом 2021 року. В даному році ця програма отримувала фінансування на умовах 2020 року, але в дещо меншому обсязі — 892,5 млн. грн.

Стабілізація економіки зумовить незначну активність аграрних виробників на ринку сільськогосподарської техніки. Виконання програми в повному обсязі дозволить і надалі не тільки зацікавити аграрних виробників у придбанні техніки вітчизняного виробництва, а й через залучення додаткових

коштів вітчизняним бізнесом машинобудівання покращити якість техніки.

Також зазначимо, що дещо зросли обсяги імпорту та експорту у 2021 році основних видів сільськогосподарської техніки яка використовується для

рослинництва. Незначний спад відбувся обсягу придбання у 2021 році на 9–11% та на 11–13% відповідно.

1.3. Методи оцінювання інвестиційної привабливості аграрного сектору України

Оцінювання інвестиційної привабливості аграрного сектору України зазвичай включає декілька методів. Вони дозволяють визначити інвестиційну привабливість на різних рівнях (макро-, мезо-, мікро- рівнях).

Розглянемо декілька з них: Аналіз економічних показників: Цей метод включає оцінку таких показників, як доходи, витрати, рентабельність, прибутковість, обороти тощо. За допомогою аналізу економічних даних можна визначити потенційні можливості для інвестицій у секторі, щоб зрозуміти потенційну прибутковість та стабільність інвестицій у аграрний сектор України. Деякі з ключових показників, які можна враховувати, включають наступні:

- Доходи: Аналіз доходів може допомогти визначити потенційну прибутковість різних підсекторів аграрної галузі, таких як рослинництво, тваринництво або рибне господарство. Це включає оцінку виробництва та продажу продукції, ціни, попиту та умов ринку.
- Витрати: Аналіз витрат може допомогти визначити вартість виробництва в аграрному секторі. Це включає витрати на землю, ресурси (наприклад, насіння, корм, добрива), робочу силу, технології та інше. Зменшення витрат може покращити рентабельність інвестицій.
- Рентабельність: Оцінка рентабельності допомагає визначити відношення між прибутком та витратами. Цей показник вказує на ефективність використання ресурсів та показники ефективності виробництва.
- Прибутковість: Оцінка прибутковості ширше охоплює фінансові показники, такі як рентабельність власного капіталу та активів, загальна рентабельність, чистий прибуток, рентабельність продуктивних активів

тощо. Це допомагає визначити ефективність використання капіталу в аграрному секторі.

Аналіз економічних показників може забезпечити об'єктивну оцінку рівня рентабельності та стійкості аграрного сектору України, а також ідентифікувати можливості для потенційних інвесторів.

Наступним методом є секторний аналіз: Цей метод включає дослідження і аналіз ринку сільськогосподарської продукції, конкурентної ситуації, тенденцій споживання, регулювання уряду тощо. Він дозволяє визначити потенційні ризики та можливості, пов'язані з інвестиціями у аграрний сектор.

До основних елементів секторного аналізу включають:

- Ринковий аналіз: Включає дослідження ринку сільськогосподарської продукції, які здійснюються за допомогою паспортів продукту, досліджень споживачів, оцінок попиту та пропозиції, аналізу трендів та інших джерел.

Цей аналіз допомагає визначити потенційний ринок для аграрної продукції та зрозуміти його зміни.

- Конкурентний аналіз: Включає огляд і аналіз конкурентної ситуації у секторі. Це дозволяє оцінити потенційних конкурентів, їх загальну частку на ринку, стратегії та переваги. Знання про конкуренцію є важливим для визначення потенційного положення аграрного сектору та можливостей для розвитку.

- Тенденції споживання: Включає вивчення змін в перевагах споживачів, зокрема стосовно якості, екологічності та етичних аспектів продуктів. Цей аналіз допомагає визначити потенційні можливості для аграрного сектору, такі як розвиток органічного сільського господарства або вирощування продуктів з низьким вуглецевим відбитком.

- Регулювання урядом: Включає оцінку законодавчого середовища та регуляторного клімату для аграрного сектору. Оцінка правового середовища допомагає визначити наявність підтримки, стимулів, субсидій, податкових пільг та інших факторів, які можуть вплинути на інвестиційну привабливість сектору.

Секторний аналіз надає глибоке розуміння аграрного сектору, його можливостей та обмежень. Використання цього методу допоможе потенційним інвесторам зробити обґрунтовані рішення про вкладання коштів в аграрну галузь України.

Також одним з ефективних методів є метод оцінки ризиків: даний метод включає аналіз політичних, економічних, фінансових та інших ризиків, пов'язаних з інвестиціями у сектор. Такий аналіз допомагає оцінити стійкість або вразливість аграрного сектору перед можливими ризиками. Деякі з основних елементів методу оцінки ризиків включають наступне:

- **Політичний ризик:** Оцінка політичних ризиків включає аналіз стабільності політичної ситуації у країні, законодавчої бази, рівня корупції та інших факторів, що можуть впливати на інвестиції в аграрний сектор. Політична нестабільність або зміни у політичному середовищі можуть створити невизначеність та ризики для інвесторів.

- **Економічний ризик:** Оцінка економічних ризиків включає аналіз макроекономічного середовища, такого як інфляція, ставки валют, економічні прогнози та інші економічні фактори. Зміни в економічному середовищі можуть вплинути на рентабельність та стійкість аграрного сектору.

- **Фінансовий ризик:** Оцінка фінансових ризиків включає аналіз фінансового здоров'я підприємств аграрного сектору, їх заборгованості, ліквідності та інших фінансових показників. Низька рентабельність або фінансові проблеми підприємств можуть збільшити ризик інвестицій.

- **Інші ризики:** Оцінка інших ризиків пов'язана з ризиками, які пов'язані зі змінами в кліматичних умовах, природних катастрофах, екологічних проблемах, а також технологічному ризику, який може включати зміни в науково-технічному прогресі, виробничих процесах тощо.

Оцінка ризиків допомагає інвесторам зрозуміти потенційні негативні наслідки інвестицій та прийняти раціональні рішення. Вона також може

вказати на можливості для зменшення ризиків шляхом прийняття заходів з управління ризиками.

Також до методів оцінювання інвестиційної привабливості аграрного сектору відноситься метод оцінка правової бази. Цей метод включає дослідження правового середовища, яке регулює аграрний сектор. Він визначає наявність законодавчих інструментів, які заохочують або стримують інвестиції в цей сектор. Для оцінки правової бази можна врахувати наступні елементи:

- **Законодавча рамка:** Оцінка законодавчої рамки включає аналіз законів, постанов, нормативних актів і регуляторної бази, які стосуються аграрного сектору. Важливо визначити наявність та якість законодавчих актів, які регулюють галузь, а також оцінити рівень захисту прав власності, прав споживачів, регулювання ринків та інші аспекти.
- **Бізнес-середовище:** Включає оцінку рівня біржової торгівлі, правил ведення ділової документації, умов доступу до ресурсів (землі, води, добрив тощо), регуляторів виробництва, стандартів та сертифікації. Цей аналіз допомагає визначити сприятливість ділового клімату для аграрного сектору та бар'єри для входження на ринок.
- **Правовий захист:** Оцінка правового захисту включає аналіз системи судочинства, механізмів врегулювання спорів та інших механізмів захисту прав інвесторів. Важливо визначити наявність ефективних і надійних способів захисту прав та процесуальну передбачуваність у випадку спорів.
- **Регуляторна політика:** Оцінка регуляторної політики включає аналіз діючих регуляторних заборон і обмежень, рівня адміністративних навантажень, а також прозорості та консультативних процесів. Регуляторна політика може впливати на складність та витрати на бізнес у секторі.

Оцінка правової бази допомагає інвесторам зрозуміти правове середовище та потенційні ризики, пов'язані з інвестиціями в аграрний сектор.

Вона також може вказати на можливості для поліпшення законодавчого середовища та сприяння інвестиціям.

Ці методи можуть використовуватися окремо або в поєднанні для оцінювання інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Багато вчених економістів по різному пропонують робити розрахунки, так Гурова К.Д. та Бутко М., пропонують здійснювати розрахунок параметрів для індивідуальної оцінки інвестиційного потенціалу та прорахунку інвестиційного ризику. Що дозволить більш краще визначити значимість

даних чинників при реалізації інвестиційних проектів. В своїх працях вчені,

пропонують проводити розрахунок такого показника, як якість інвестиційного клімату, що дасть можливість провести райжування територій на певні групи (рисунок 1.4).

Такий підхід є універсальним та його можна застосовувати для проведення аналізу систем різного рівня. Він одночасно ігнорує вже існуючий зв'язок інвестицій із іншими ресурсними факторами.

Для оцінки інвестиційної привабливості також можна застосовувати підхід, що ґрунтується на вивченні співвідношення між прибутковістю, ризиком та їх взаємозв'язку.

Рис. 1.3. Групи територій для розрахунку показника якості інвестиційного клімату

Для оцінки інвестиційної привабливості регіонів, можна використати показники що наведені нижче (рис. 1.5).

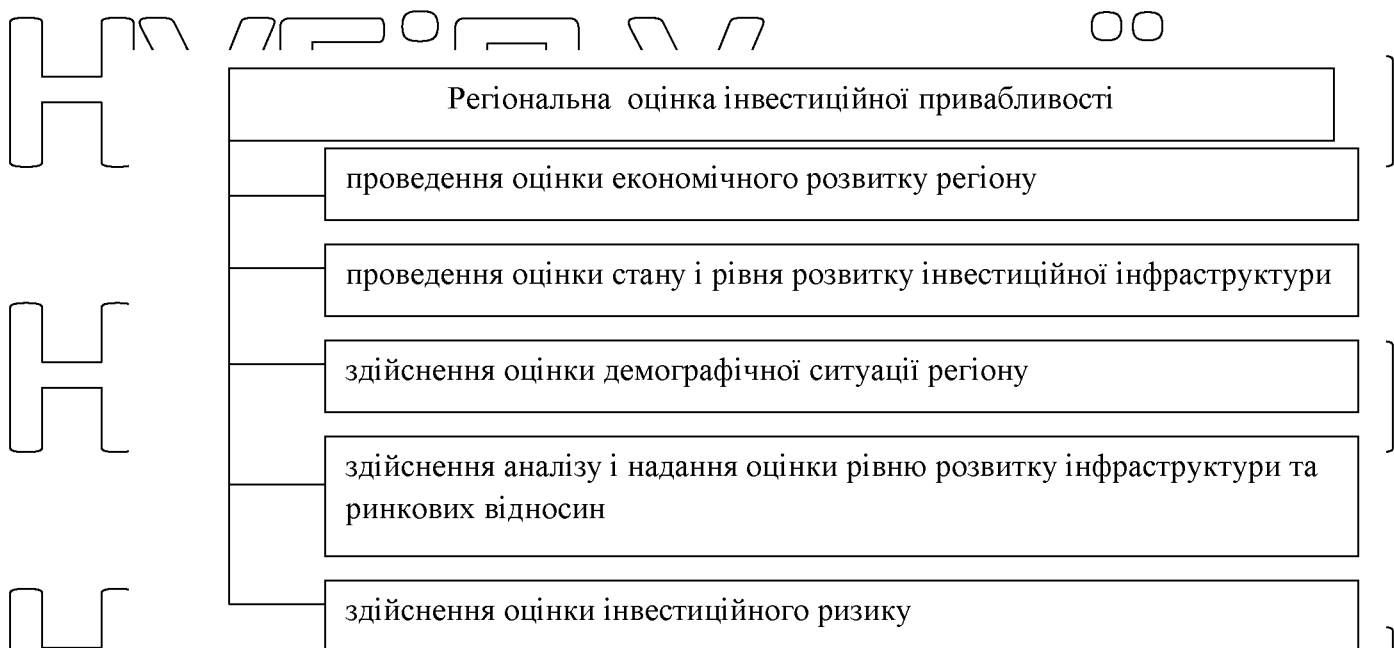

Рис. 1.4. Показники інвестиційної привабливості

Цей підхід дасть змогу оцінити майже всі показники за допомогою статистичних методів.

Беручи до уваги всі підходи що зазначені вище, можемо сказати, що найчастіше використовують: економіко-математичні методи факторного аналізу та методи експертних оцінок (табл. 1.4).

Варто зазначити, що існує методика для визначення регіональної інвестиційної привабливості, яку було запропоновано Держкомітетом статистики України № 114 від 15 квітня 2003 р. «Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку»

Таблиця 1.6

Методи для аналізу інвестиційної привабливості

Назва	Види та їх призначення
метод економіко-математичні	Види: кореляційний і дисперсійний аналізи, методи оптимізації і математичного моделювання; різні методи міжгалузевго балансу та ін.
методи факторного аналізу	необхідний, коли дослідник має справу із значною кількістю різного виду показників; зіставлення груп, що складаються із близьких за змістом показників
метод експертних оцінок	передбачає різносторонній аналіз, який заснований на визначенні кількісних характеристик суб'єкту; наявність аргументованих суджень керівників та спеціалістів, які ознайомлені із станом справ й перспективами розвитку підприємства

Відповідно до методики розрахунку інтегральних регіональних індексів, інвестиційну привабливість регіонів пропонується оцінювати згідно таких показників:

1) сума інвестицій вкладених в основний капітал, у розрахунку на 1 особу середньорічної наявної чисельності населення (гривень);

2) сума інвестиції у житлове будівництво на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (гривень);

3) обсяг ІІІ, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (доларів);

4) зміна обсягу ІІІ, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (доларів);

5) густина автодорожніх шляхів загального користування з твердим покриттям (км на 1000 км² території);

6) обсяг експорту товарів, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (доларів).

Для проведення регіональної оцінки інвестиційної привабливості варто проводити їх ранжирування за рівнем привабливості для інвестора. Такі методики регіонального ранжирування розробили Бланк І.О., Климахіна О.

Гурова К.Д., які провели оцінку привабливості регіонів за п'ятьма узагальнюючими параметрами:

1) рівень природного потенціалу;

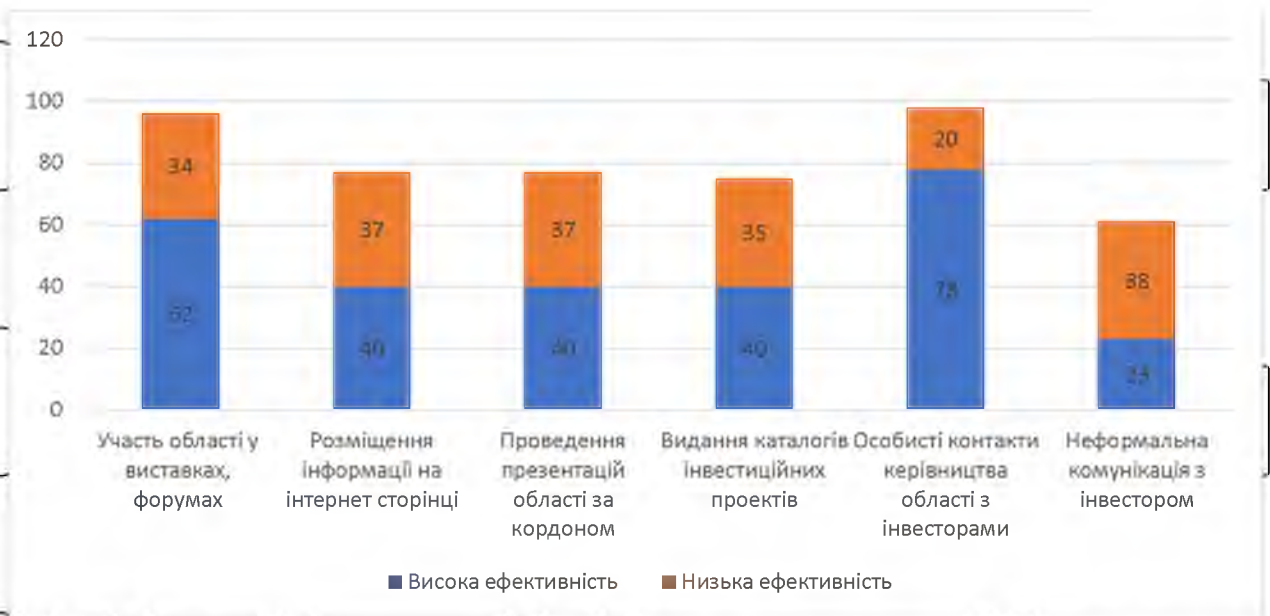
2) демографічна характеристика;

3) рівень розвитку ринкових відносин;

4) рівень комерційної інфраструктури;

5) рівень криміногенних, екологічних й інших видів ризиків.

В науковій статті Гудзя М.В., вказано, що при проведенні анкетування респондентів щодо використання різних інструментів інвестиційної політики на регіональному рівні, можна виділити найбільш і найменш ефективні ресурси (рис. 1.6)

	Висока ефективність (Ряд 1)	Низька ефективність (Ряд 2)
Участь області у виставках, форумах	62	34
Розміщення інформації на інтернет сторінці	40	37
Проведення презентацій області за кордоном	40	37
Видання каталогів інвестиційних проєктів	40	35
Особисті контакти керівництва області з інвесторами	78	20
Неформальна комунікація з інвестором	23	38

Рис. 1.5. Ефективність інструментів інвестиційної політики на регіональному рівні

Згідно наведених даних, бачимо, що найменш ефективним з усіх представлених заходів є неформальна комунікація з інвестором, проте найбільш ефективними – видання каталогів проєктів, проведення презентації, розміщення інформації на веб-сторінці області.

На регіональному рівні лідером серед інструментів являється особисті контакти керівництва конкретної області з інвестором та її участь у інформаційних та виставково-презентаційних заходах.

Більш повна оцінка інвестиційної привабливості конкретного об'єкту досягається за допомогою аналізу на рівні індивідуального інвестиційного проєкту.

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1. Сучасні умови та стан інвестиційного забезпечення аграрного сектору

Аграрний та промисловий сектори потребують постійної державної підтримки, так, як для Української економіки вони є стратегічними галузями.

Вони надають для мешканців сільських територій робочі місця та забезпечують продовольчу безпеку та незалежність держави.

Агропромисловий сектор формує більше 55% фонду споживання населення займаючи при цьому лідируючі позиції у товарній структурі експорту нашої

країни. Проте, економічні можливості даних секторів економіки на сьогодні використовуються не на повну потужність.

Останніми роками аграрний сектор надавав приблизно 9-10% валової доданої вартості України і являвся одним з основних бюджетоутворюючих

секторів національної економіки. Частка аграрного комплексу України наведена в таблиці 2.1 щодо формуванні внутрішнього валового продукту за

2019-2021 роки.

Таблиця 2.1

Частка агропромислового комплексу у внутрішньому валовому продукті

Рік	Валова додана вартість за ринковими цінами	Сільське, лісове та рибне господарство	Частка, %
2020	2 983 882	303 948	10,1862
2021	3 560 595	361 172	10,1435
2021	3 974 563	358 071	9,009

Дані Державної статистики

Вивчивши дані таблиці 2.1, можемо сказати, що частка АПК у ВВП з кожним роком зменшується. У 2021 р. вона зменшилась на 17,7% в порівнянні з 2020 р.

Вивчаючи дані, бачимо, що за декілька останніх років зростає кількість підприємств у сільському господарстві. Їх динаміка наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Кількість підприємств у сільському, лісовому та рибному господарстві України [складено на основі даних Державної статистики України]

Для забезпечення в майбутньому інвестиційної привабливості аграрних підприємств вони потребують підтримки з боку держави.

Важливим чинником інноваційного розвитку аграрного сектору України, та підвищення його конкурентоспроможності являється залучення іноземного капіталу. Під час трансферу прямих іноземних інвестицій передаються практичний досвід, нові технології, методи організації та управління організацією. Що сприяє раціональному використанню його наявних ресурсів, розширенню виробничих потужностей, розвитку інноваційного потенціалу

(табл. 2.2, рис. 2.2)

Прямі іноземні інвестиції України за 2019-2021 роки

Роки	Прямі іноземні інвестиції, всього	Прямі іноземні інвестиції в сільське господарство	Прямі іноземні інвестиції у харчову промисловість
2019	31046,8	498	2439
2020	26099,1	582	2531
2021	27387,2	621	2784

Вивчивши таблицю 2.2 та рисунок 2.2, бачимо що рівень залучення у сільське господарство іноземних інвестицій суттєво відстає від інвестицій, які надійшли у харчову галузь.

Рис. 2.2. Прямі іноземні інвестиції в аграрний сектор

Бачимо цікаву тенденцію, інвестування харчової галузі в 4,5 рази більша за інвестування сільського господарства. Привабливість для потенційних іноземних інвесторів на даному етапі залишається досить низькою. Частка прямих іноземних інвестицій в аграрне виробництво у 2019 р. становила 9,4 %, в тому числі у харчову промисловість – 6,2 %, а в сільське, лісове та рибне господарство – 3,1 %. Згідно даних Державного комітету статистики, в Україні найбільшими іноземними інвесторами в сільське господарство є Кіпр (28,6%), Віргінські острови (14,4 %) та Німеччина (13,3%). А от значна частина прямих іноземних інвестицій, що надходять з офшорів - вітчизняного походження.

Науковці Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» запропонували для удосконалення управління економікою аграрного регіону рекомендації з розробки Дорожньої інвестиційної карти розвитку аграрних районів, та рекомендують розглядати її як стратегічний план певних дій органів місцевого самоврядування, державної влади, потенційних інвесторів, щодо інвестиційного забезпечення розвитку аграрного виробництва та сільської місцевості. Вчені визначили що важливими факторами підвищення

інвестиційної привабливості для регіонів являються: загальнодержавні заходи щодо завершення реформування економіки та державних інституцій; ліквідація корупції для забезпечення умов ведення бізнесу та захисту прав власності; інвестиційна підтримка малого і середнього аграрного бізнесу, особливої уваги потребують депресивні регіони та регіони що постраждали від війни.

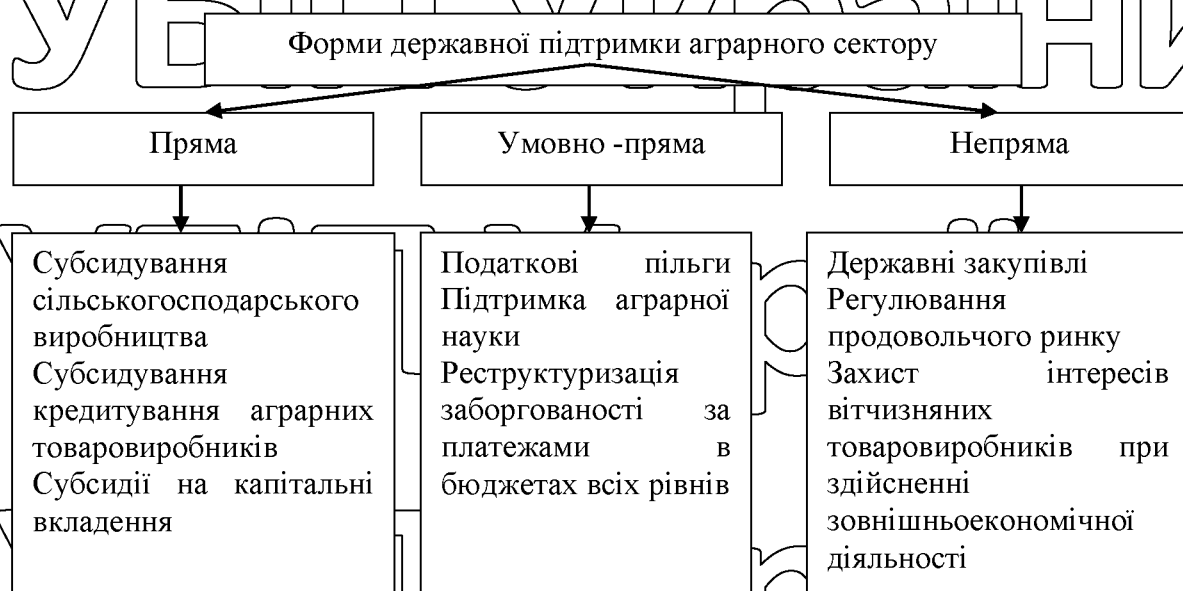

Рис. 2.3. Форми державної підтримки

Майбутнє аграрного сектору нашої держави є перспективним, проте наразі в дана галузь має безліч проблем.

Саме методи непрямої підтримки впливу держави являється найбільш дієвими і проявляються у формах впливу держави регулюванням цін на продукцію (рис. 2.3). Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік», стан фінансування державної підтримки агропромислового комплексу передбачав виконання таких програм (табл. 2.3).

Кернасюк Ю. вважає, що таких коштів буде явно недостатньо для повноцінної підтримки аграрної галузі державою.

Аналіз даних щодо державної підтримки бажано провести у співставленні з різними країнами світу. За даними аналізу інформації ОЕСД і державного бюджету України для співставлення деяких країн світу щодо розміру державної підтримки сільського господарства відобразимо на рис. 2.4.

Таблиця 2.3

Програми підтримки агропромислового комплексу у 2020 році

Програми підтримки		Сума
Із загального фонду державного бюджету		12341541,9
із них за програмами підтримки розвитку, млн. грн.		5908,8
у тому числі:		
2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів»		127,0
2801230 «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств»		800,0
2801350 «Державна підтримка розвитку закладання молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними»		400,0
2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам»		200,0
2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва»		3500,0
2801580 «Фінансова підтримка товаровиробників»		881,7
Зі спеціального фонду передбачені видатки в обсязі, млн. грн.		2671,6
з них на підтримку розвитку підприємств АПК, млн. грн.		54,1
а саме за бюджетними програмами, тис. грн.		
2801130 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі»		5000,0
2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам»		44500,0
2801490 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу»		4772,8

Згідно аналізу даних діаграми 2.4, вищий рівень державної фінансової підтримки в розрахунку на 1 гектар ріллі простежується в країнах ЄС та Туреччині, та становить, відповідно, 931,6 і 839,1 доларів. У США даний показник знаходиться близько 492,3 доларів США, та –121,7 доларів у Канаді.

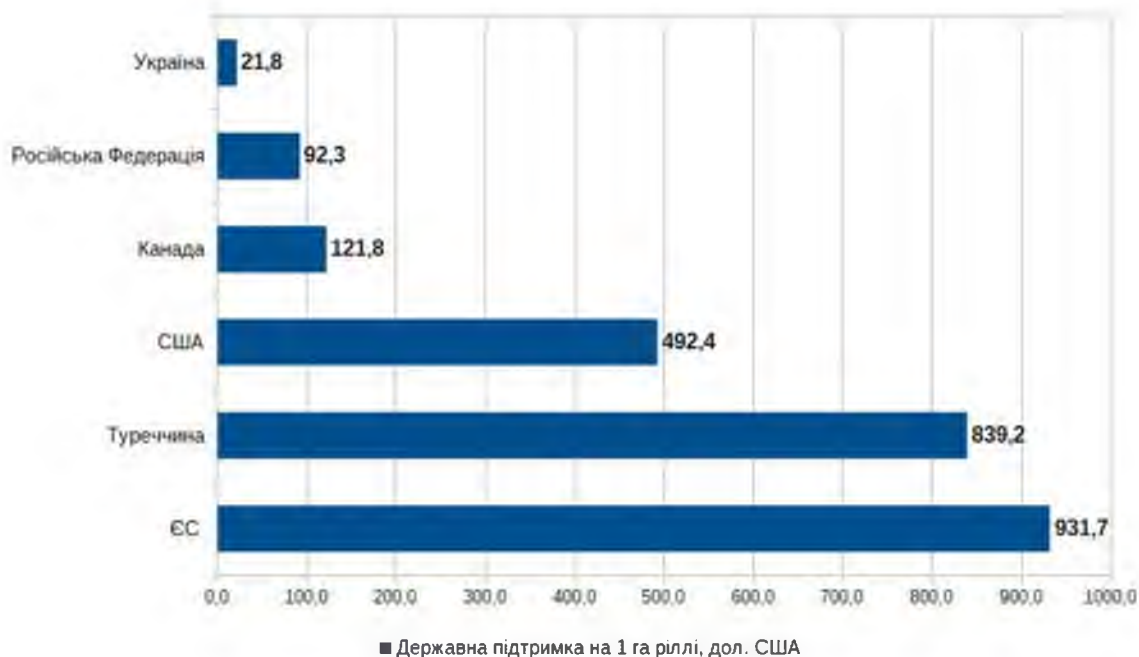

Рис. 2.4. Державна підтримка сільського господарства в світі та Україні
Джерело: складено за даними аналізу інформації OECD і державного бюджету України

Отже, аграрний сектор України залишається невід'ємною складовою економічної системи нашої держави. Статус аграрної країни обумовлений факторами, що сприяють розвитку аграрної сфери. До них належать: сприятливі кліматичні умови; родючий ґрунт; результат історико-культурних особливостей розвитку.

Аграрний сектор забезпечує продовольчу безпеку населення та впливає на економічну й екологічну безпеку. Отже, інвестування аграрного сектору, в першу чергу, забезпечує розвиток українського села.

2.2. Аналіз факторів, які впливають на рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору

Інвестиційна діяльність являється складним багатогранним процесом та його ефективність обумовлюється певними чинниками, які характеризують його результативність. Розглядаючи факторний аналіз ефективності інвестування, на макрорівні, це буде основою для розробки обґрунтованої інвестиційної політики щодо підвищення ефективності управління інвестиційним процесом організації.

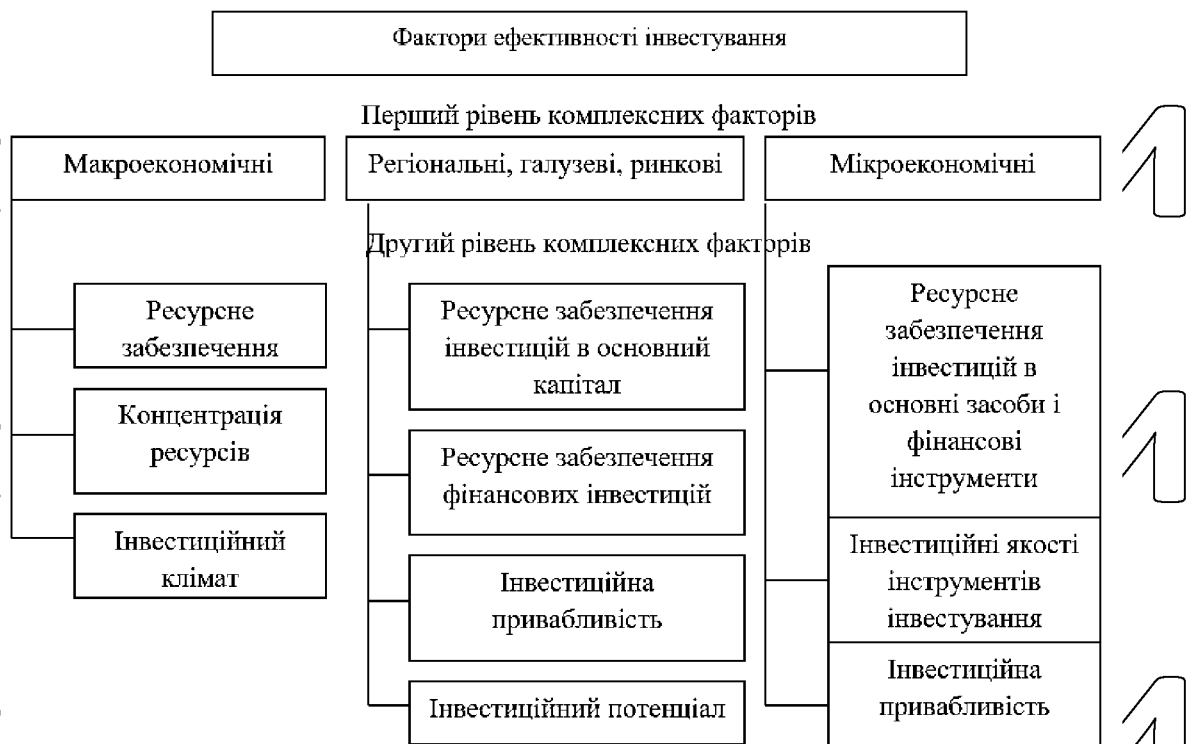

Рис. 2.5. Багаторівнева система факторів ефективності інвестування

Фактор ефективності – причина, яка обумовлює рух інвестиційного процесу, встановлює його характер, риси та закономірності розвитку. Рівень ефективності інвестиційного процесу є наслідком, а вже потім результатом дії факторів ефективності інвестицій. Дослідження проблеми ефективності інвестицій передбачає виділення двох рівнів факторів: первинні і комплексні (рис. 2.5). Основні комплексні фактори інвестиційної привабливості на макrorівні можна розглянути в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Фактори які впливають на рівень інвестиційної привабливості на макrorівні

Фактори	Види факторів впливу
інвестиційний клімат	геостратегічне положення, природно-географічні умови, забезпеченість людськими й природними ресурсами
сучасна економічна динаміка	спад чи піднесення країни, стабільність національної валюти, рівень інвестування, показники фінансової стійкості тощо
тактика і стратегія державної політики	послідовність; прозорість; здатність до реалізації поставлених стратегічних цілей; структуризація бюджетної, грошово-кредитної і валютної політики; дотримання поточних зобов'язань, ставлення до іноземних інвесторів
внутрішній ринок країни	перспективи реалізації результатів виробничої діяльності підприємств та рівень доступу до виробничих ресурсів
виробничий потенціал країни	аналіз ресурсозабезпеченості; потреба в інвестиціях; здатність інвестиційних товарів до виробництва;
фінансова система	забезпечення постійного руху фінансових ресурсів; акумулювання усіх фінансових ресурсів; використання за цільовим призначенням фінансових ресурсів
податкова система	наявність податкових стимулів до інвестування; аналіз рівня податкового навантаження;
ринок праці країни	вікова структура робочої сили; забезпечення і контроль наявності вільних трудових ресурсів; рівень професійної кваліфікації; наявність виробничої культури
розвиток інфраструктури	рівень розвитку транспортної, енергетичної, телекомунікаційної мережі; рівень розвитку готельної і житлової мережі для виробничих і споживчих потреб
Інституційна система країни	розвиток ринкових інститутів; урегульованість відносин власності; наявність інституцій з підтримки інвестицій; розвиток підприємницької та правової культури бізнесу; інформаційне забезпечення;
зовнішньоекономічні відносини	участь у різного роду міжнародних організаціях та угодах; динаміка і структура поточних та капітальних операцій;
соціально-політична ситуація	рівень соц. напруженості; перспективи подальшої динаміки державної політики, послідовність державної політики;
правове поле	характер національного законодавства; спроможність держави до забезпечення виконання його вимог, рівень розвитку корупції; «тінізація» економіки

Важливим є виділення різноманітних груп інвестицій в системі формування стратегічного управління ресурсами, які мають певні особливості та специфічні ознаки, при цьому потребують застосування спеціальних методів для їх управління. Залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство наведемо у табл. 2.5.

Таблиця 2.5
Показники діяльності аграрних підприємств України за 2019 – 2021 рр.

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Інвестиції в сільське господарство, млн. грн.	15667,8	30723,2	24500,0
Урожайність зернових, ц/га	42,4	47,3	49,0
Продукція рослинництва, млн. грн.	52757,2	46321,8	53799,3
Продукція тваринництва, млн. грн.	3904,2	3653,0	3563,9
Продуктивність праці, грн. /особу	755,3	867,6	928,5
Середня заробітна плата, грн.	13044	9083	9789

За даними таблиці 2.5 видно, що протягом 2019 – 2021 рр. інвестиції в сільське господарство зростало, в 2020 році бачимо найбільший їх показник. Також збільшилась урожайність зернових з 2019 року до 2021 збільшилася з 42,4 ц/га до 49,0 ц/га.

Відтак, для підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства України важливе значення мають визначення критеріїв оцінки ефективності інвестицій з урахування специфічних особливостей регіону та погляду потенційних інвесторів. Встановлення рейтингу ефективності інвестицій варто здійснювати через оцінку показників інвестиційної активності на регіональних рівнях. Обґрунтовано використання показників для розрахунку інтегральної бальної оцінки ефективності інвестицій у сільське господарство по регіонах України, які характеризують інвестиційну активність у сільському господарстві, економічну ефективність вкладень та соціальний ефект залучення інвестицій у регіони. Для оцінювання реального стану підвищення ефективності господарювання у сільському господарстві розрахуємо відносні темпи зростання показників, зазначених у таблиці 2.5 та

Таблиця 2.6

Темпи зростання показників діяльності підприємств сільського господарства України за 2019–2021 рр.

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Темп зростання інвестицій	125,3	196,0	79,6
Темп зростання урожайності	92,0	111,4	103,4
Темп зростання рослинництва	125,8	87,7	116,0
Темп зростання тваринництва	98,9	93,4	97,4
Темп зростання продуктивності праці	98,6	114,7	106,9
Темп зростання зарплати	133,9	69,5	107,6

Згідно даних таблиці 2.6 бачимо, що темп зростання інвестицій знизився у 2019 – 2021 роках з 125,6 % до 79,6 %. Також за цей період відбулося збільшення темпу зростання урожайності з 92,0 % до 103,4 % та зріс показник продуктивності праці – з 98,6 % до 106,9 %. Також бачимо, що відбулося зменшення темпу зростання заробітної плати із 133,9 % до 107,6 %, а також темпу зростання рослинництва з 125,8 % до 116,0 %.

До факторів, що впливають на ефективність інвестицій на рівні регіонів, областей, окремих організацій, підприємств, установ, інституційних та індивідуальних інвесторів, можна включити (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Фактори які впливають на рівень інвестиційної привабливості

Фактори	Види факторів впливу
ресурсне забезпечення	ресурсне забезпечення у фінансові інвестиційні інструменти на рівні індивідуальних та інституційних інвесторів; ресурсне забезпечення інвестицій в основні засоби на рівні підприємств;
якості інвестиційних інструментів інвестування	рівень використання наявних ресурсів на підприємстві; якість і конкурентно здатність продукції, що випускається; якість цінних паперів; інвестиційна привабливість об'єктів нерухомості, інвестиційна привабливість підприємств й імітованих ними цінних паперів;

Найголовнішим завданням, що стоїть перед інвестором є вибір об'єктів інвестування, об'єктів які мають найкращі перспективи розвитку та можуть забезпечити найбільшу ефективність вкладених інвестиційних коштів.

Для розрахунку міри інвестиційної привабливості об'єкта дослідження, варто врахувати значну кількість факторів, що чинять суттєвий вплив на

господарську діяльність. Потенційний об'єкт повинен розглядатися, як багатомірний та описуватися системою показників.

При розгляді інвестиційної привабливості регіону повинна використовуватись найбільша кількість показників, які надаватимуть характеристику потенційного об'єкту інвестування. Проте, в реальності, існують певні обмеження, так використання багатьох показників збільшує трудомісткість розрахунків, але й при цьому підвищується якість інформаційної моделі, за якої більш детально описується регіональна економічна система. Використовуються в дослідженні різні підходи до

проблеми відбору індикаторних показників, які необхідно враховувати при аналізі інвестиційної ситуації регіону який досліджується. Так, Майорова Т. в своїх працях зазначає, що найчастіше за базу оцінки використовуються показники, які запропоновані І. Бланком [5] (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники для визначення інвестиційної привабливості регіону

Показники	Об'єкти дослідження
Рівень економічного розвитку регіону	загально-обсяг виробленої промислової продукції на душу населення; питома вага регіону у ВВП і національному доході; рівень самозабезпечення регіону основними продуктами; обсяг та динаміку капітальних вкладень у регіоні на душу населення; число компаній та фірм різних форм власності та ін.
Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону	виробництво енергетичних ресурсів на душу населення; кількість підрядних будівельних організацій усіх форм власності; обсяг місцевого виробництва основних видів будівельних матеріалів;
Демографічна характеристика регіону	співвідношення сільських та міських жителів; питома вага населення регіону в загальній кількості жителів України; рівень кваліфікації працівників регіону; питома вага населення, яке зайняте у громадському виробництві на підприємствах усіх форм власності;
Рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури регіону	чисельність спільних підприємств, банківських установ, страхових компаній та бірж (фондових, товарних, спеціалізованих); питома вага приватизованих підприємств у загальній кількості підприємств; питома вага компаній та фірм недержавних форм власності у загальній кількості виробничих підприємств;
Рівень кримінальних, екологічних та інших ризиків; рівень економічних правопорушень	питома вага підприємств зі шкідливими виробництвами; середній радіаційний фон тощо

Проведемо дослідження інвестиційної привабливості регіонів України та визначимо, який із регіонів є найбільш привабливим для вкладення інвестицій в його аграрну сферу.

Проведемо розрахунок частки регіону в загальному обсязі валової доданої вартості України в табл. 2.9.

Таблиця 2.9
Частка регіону в загальному обсязі валової доданої вартості України за 2019 – 2021 рр.

Україна і регіони	Валова додана вартість (у фактичних цінах, млн. грн)			Частка регіону в загальному обсязі валової доданої вартості України (у фактичних цінах, % до підсумку)			Відношення 2021 р. до 2019 р., %
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	
Україна	2023227	2519560	3018189	100,0	100,0	100,0	x
Вінницька	63597	76699	94203	3,0	3,0	3,0	148,0
Волинська	31343	44431	52981	1,6	1,9	1,9	169,1
Дніпропетровська	195467	250956	294047	9,6	10,1	9,6	150,3
Донецька	106634	128657	149615	5,4	5,0	5,1	140,2
Житомирська	42009	52878	67342	2,0	2,0	2,1	160,2
Закарпатська	29156	38292	47447	1,5	1,6	1,7	162,6
Запорізька	82053	101059	114854	4,0	3,9	3,7	139,8
Івано-Франківська	45495	55299	68144	2,3	2,3	2,4	149,6
Київська	108062	131910	167219	5,2	5,1	5,4	154,6
Кіровоградська	41057	45714	56613	2,1	1,9	2,0	137,7
Луганська	25912	26000	30939	1,2	1,1	1,1	119,1
Львівська	100550	128414	154906	5,1	5,0	5,0	154,1
Миколаївська	49988	58767	68963	2,4	2,2	2,2	137,8
Одеська	104629	130145	151244	5,3	5,3	5,1	144,4
Полтавська	98361	125373	146782	4,8	5,1	4,8	149,1
Рівненська	34938	42157	50108	1,8	1,6	1,8	143,3
Сумська	40680	48344	59453	2,1	1,8	2,1	146,0
Тернопільська	28047	35417	43609	1,3	1,5	1,3	155,3
Харківська	132240	159678	198226	6,4	6,2	6,5	149,7
Херсонська	34209	41167	48658	1,6	1,5	1,5	142,1
Хмельницька	42970	54585	66016	2,0	2,1	2,1	153,5
Черкаська	49792	60405	77809	2,4	2,3	2,5	156,1
Чернівецька	19646	25743	31339	1,1	1,1	1,1	159,4
Чернігівська	38323	48831	61383	1,8	1,8	2,1	160,0
м. Київ	478045	608616	716265	23,5	24,2	23,5	149,7

Джерело: Державний комітет статистики України

Згідно наведених даних табл. 2.9 можна сказати, що найбільшу частку регіону в загальному обсязі валової доданої вартості у 2019 році становили

місто Київ 23,5 %, а також Дніпропетровська область 9,6 % та Харківська 6,4 %. У 2021 році наведені вище області і залишаються з найбільшими показниками і на непоганому рівні знаходяться такі області, як Київська – 5,4 %, Одеська – 5,1 %, Львівська – 5,0 %, та Полтавська – 4,8 %. В загальному порівнянні 2021 р. до 2019 р. зробимо такий висновок, бачимо збільшення показників валової доданої вартості майже за всіма областями. Основним джерелом забезпечення населення продуктами харчування є аграрний сектор, тому варто розглянути розподіл валової доданої вартості за видами економічної діяльності (табл. 2.10).

Таблиця 2.10
Валова додана вартість за видами економічної діяльності
за 2019 – 2021 рр.

Україна і регіони	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (у фактичних цінах)						Відношення 2021 р. до 2019 р., %
	млн. грн.			частка регіону у загальному обсязі, %			
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	
Україна	279700	303948	361172	100,0	100,0	100,0	
Вінницька	20197	21551	26860	7,1	7,0	7,3	132,9
Волинська	6418	7623	8595	2,4	2,6	2,5	133,8
Дніпропетровська	16604	18276	20656	5,8	6,1	5,6	124,3
Донецька	8172	9288	9323	2,8	3,0	2,7	114,1
Житомирська	10616	12421	15540	3,9	4,2	4,4	146,3
Закарпатська	4977	5815	6924	1,9	1,8	1,9	139,0
Запорізька	11438	12155	11208	4,0	4,1	3,2	97,8
Івано-Франківська	6566	7948	8949	2,4	2,5	2,4	139,1
Київська	17263	18894	24927	6,3	6,1	6,8	144,2
Кіровоградська	15113	14303	18658	5,5	4,8	5,3	123,3
Луганська	5412	5539	6725	1,8	1,9	1,8	124,1
Львівська	10260	12350	14095	3,8	4,0	3,8	137,2
Миколаївська	12814	12846	14477	4,5	4,3	4,2	112,8
Одеська	13861	15018	16671	5,1	4,8	4,7	120,1
Полтавська	19304	17957	24708	6,8	5,8	6,7	127,8
Рівненська	7182	8372	9556	2,7	2,9	2,5	133,1
Сумська	11398	12595	15717	4,0	4,1	4,5	137,7
Тернопільська	8116	9952	11175	2,8	3,4	3,2	137,5
Харківська	17732	17707	20306	6,4	5,7	5,7	114,4
Херсонська	12475	13578	14664	4,6	4,6	4,2	117,4
Хмельницька	13640	16966	19459	4,8	5,5	5,3	142,5
Черкаська	13190	13163	18071	4,8	4,4	5,1	136,9
Чернівецька	4888	5743	6606	1,6	1,8	1,7	135,0
Чернігівська	11965	13776	17163	4,2	4,6	4,7	143,3
м.Київ	85	88	115	0,0	0,0	0,0	134,7

Джерело: Державний комітет статистики України

З наведених в таблиці даних бачимо, що найбільшу частку валової доданої вартості займає Вінницька та Київська області та відповідно становить у 2021 році 7,3 % та 6,8 %. Також в порівнянні 2021 року до 2019 року відбувається зростання валової доданої вартості майже по всіх областях.

Сільське господарство, лісове та рибне господарство загалом в Україні у 2021 році створило валової доданої вартості на 29,0 % більше, ніж у 2019 р.

Валовий внутрішній продукт – величина, що показує вартість товарів і послуг вироблених в країні за відповідний проміжок часу (в основному за 1 рік). Для розрахунку реального ВВП коректується показник номінального ВВП до індексу зміни цін. Розрахунок ж індексу використовуються ціни попереднього періоду або будь-якого іншого. В основному, для розрахунку економічного зростання, використовують реальний ВВП.

ВВП на душу населення показує, як національну економіку країни можна співставити з рівнем добробуту її середньо статистичного жителя. Даний показник отримують при розподілі реального ВВП на кількість жителів. Якщо з часом знижується ВВП на душу населення, то це означає, що в країні рівень життя людей падає, а економіка наближається до кризи або вже її переживає.

На такі показники необхідно звертати завжди особливу увагу.

Розглянемо загальний розмір валового регіонального продукту загалом та на душу населення (табл. 2.11).

З наведених даних бачимо, що в порівнянні 2021 року до 2019 року валовий регіональний продукт поступово йде в гору, але дуже повільно. Так, за 2021 р. темп приросту реального ВВП всього по Україні у порівнянні з 2019 р. збільшився на 49,1 %, а з 2020 р. – лише на 19,2 %. Найбільший приріст ВВП був по таких областях (за період 2021 р. до 2019 р.): Волинська – на 69,0 %, Чернігівська – на 62,7, Закарпатська – на 61,8, Житомирська – на 60,8, Чернівецька – на 59,5 %.

На скільки регіони відрізняються один від одного, порівняємо ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення. За цим показником

найкращою областю у 2021 р. є Полтавська область – 123762 грн., Київська – 112520 грн., Дніпропетровська – 114783 грн., Запорізька – 85783 грн. та м. Київ – 123762 грн.

Таблиця 2.11

Розмір валового регіонального продукту всього та на душу населення за 2019 – 2021 рр.

Україна і регіони	Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах, млн. грн.)			Відхилення 2021 р. до 2019 р., %	Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу (у фактичних цінах, грн.)			Відхилення 2021 р. до 2019 р., %
	2019 рік	2020 рік	2021 рік		2019 рік	2020 рік	2021 рік	
Україна	2385366	2983881	3560595	149,1	55898	70222	84234	150,5
Вінницька	74410	92426	111497	149,7	46614	58383	71103	152,4
Волинська	35743	51971	60447	169,0	34309	49986	58295	169,8
Дніпропетровська	244477	313829	369467	151,0	73696	97136	114783	152,1
Донецька	137499	166403	192255	120,9	32317	39410	45958	142,1
Житомирська	47918	61469	77109	160,8	38519	49736	62910	163,2
Закарпатська	32389	43042	52444	161,8	25726	34201	41705	162,0
Запорізька	104322	130376	147075	140,8	59728	75305	85783	143,5
Івано-Франківська	51403	63849	78442	152,5	37219	46311	57032	153,1
Київська	128637	157042	198159	153,9	74215	90026	112520	151,5
Кіровоградська	46020	53030	64435	139,9	47468	55182	67762	142,6
Луганська	31355	30284	35205	112,1	14250	13882	16300	114,2
Львівська	114841	147403	177242	154,2	45318	58220	70172	154,7
Миколаївська	57814	69370	79915	138,1	50090	60548	70335	140,3
Одеська	119799	149529	173240	144,5	50158	62700	72737	144,9
Полтавська	116271	150903	174146	149,6	81144	106247	123762	152,4
Рівненська	39468	48835	56841	143,9	33957	42037	49043	144,3
Сумська	46286	56529	68488	147,8	41740	51418	62954	150,7
Тернопільська	31071	40746	49132	158,0	29246	38592	46832	160,0
Харківська	154870	187453	233320	150,5	57149	69488	86903	151,9
Херсонська	38742	47867	55160	142,2	36584	45531	52921	144,5
Хмельницька	48858	63881	75645	154,7	37880	49915	59582	157,1
Черкаська	59411	73175	93314	156,9	48024	59696	76903	160,0
Чернівецька	21238	28590	33902	159,3	23364	31508	37440	160,1
Чернігівська	43361	56671	70623	162,7	41725	55197	69724	167,0
м. Київ	559139	699184	833068	148,8	191735	238621	283096	147,5

Джерело: Державний комітет статистики України

Показником, який характеризує ефективність праці та показує здатність працівників випускати відповідну кількість продукції за одиницю часу є продуктивність праці.

Даному показнику необхідно приділяти першочергову увагу на рівні будь якого підприємства, незалежно від сфери діяльності, оскільки продуктивність праці є одним із найважливіших показників ефективності, характеризує рівень раціонального використання ресурсів, використовується для внутрішнього аналізу та планування ефективної господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Вважаємо за доцільне, провести аналіз продуктивності праці на підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність в розрізі областей (табл. 2.12).

Відповідно аналізу даних таблиці 2.12 бачимо, що регіональні показники продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах за показниками виробництва продукції на одного зайнятого у порівнянних цінах 2019 р. свідчать, що найбільше продуктивність праці збільшилася у 2021 р. в Запорізькій області – на 49,5 %, – 28,6 %, Дніпропетровській – 17,7 %.

Показники продуктивності праці у рослинництві найвищі також у Запорізькій, Донецькій та Дніпропетровській і ще Херсонській областях і становлять відповідно 54,9, 28,6, 17,7 та 20,5 %, а у тваринництві домінуючими є області Вінницька область – 83,6 %, Закарпатська – 28,0 % та Кіровоградська – 17,1%.

Таблиця 2.12

Продуктивність праці в підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність за 2020 – 2021 рр.
(на 1 зайнятого у сільськогосподарському виробництві у постійних цінах 2020 року, тис. грн.)

	2020 рік			2021 рік			2021 р. у % до 2020 р.		
	сільське господарство	рослинництво	тваринництво	сільське господарство	рослинництво	тваринництво	сільське господарство	рослинництво	тваринництво
Україна	867,6	900,0	730,3	928,5	954,3	815,1	106,9	105,9	111,5
Вінницька	1053,8	963,5	1479,9	1179,2	936,6	2719,2	111,8	97,1	183,6
Волинська	1024,1	1081,0	916,5	1029,5	1068,1	952,6	100,4	98,7	103,8
Дніпропетровська	793,3	705,0	1199,8	934,7	855,4	1256,7	117,7	122,6	104,6
Донецька	604,4	561,8	743,3	777,6	790,7	738,3	128,6	140,6	99,2
Житомирська	1046,8	1223,2	339,8	1077,2	1253,1	350,3	102,8	102,3	103,0
Закарпатська	375,5	394,1	235,5	356,0	363,3	301,6	94,7	92,1	128,0
Запорізька	538,1	543,5	498,7	805,2	842,5	519,5	149,5	154,9	104,1
Івано-Франківська	950,3	939,7	974,1	834,6	733,1	1097,5	87,7	77,9	112,6
Київська	842,6	806,0	931,6	848,0	811,9	951,3	100,6	100,6	102,0
Кіровоградська	788,7	829,2	347,0	870,0	911,8	406,8	110,2	109,9	117,1
Луганська	733,0	802,7	184,6	828,9	904,6	182,7	113,0	112,6	98,9
Львівська	1098,8	1131,9	1006,9	1095,5	1176,0	894,5	99,6	103,8	88,7
Миколаївська	687,2	708,6	364,2	773,0	796,3	419,0	112,4	112,3	114,9
Одеська	687,6	716,9	255,6	649,4	673,1	283,5	94,3	93,8	110,8
Полтавська	827,5	975,4	395,7	830,8	972,2	418,4	100,3	99,6	105,6
Рівненська	1010,5	1172,0	601,7	1017,8	1136,7	658,0	100,6	96,9	109,3
Сумська	1197,1	1488,0	305,9	1225,7	1510,7	315,8	102,3	101,4	103,1
Тернопільська	1181,2	1250,5	775,0	1150,3	1210,6	808,8	97,3	96,7	104,3
Харківська	849,1	937,0	477,6	937,6	1034,7	539,1	110,3	110,3	112,8
Херсонська	711,8	702,3	804,1	841,5	847,1	781,5	118,1	120,5	97,1
Хмельницька	1121,4	1279,9	564,6	1107,7	1250,4	589,9	98,7	97,6	104,4
Черкаська	939,0	893,0	1061,0	969,1	897,8	1155,3	103,1	100,4	108,8
Чернівецька	710,3	731,4	639,4	673,8	698,9	609,3	94,8	95,5	95,2
Чернігівська	957,4	1132,5	314,5	966,0	1121,3	352,4	100,9	98,9	111,9

Джерело: Дані Державного комітету статистики України

Для того щоб провести оцінку привабливості регіонів масмо виділити такі основні показники, як кількість аграрних підприємств та площу сільськогосподарських угідь, що знаходиться у їхньому користуванні (табл. 2.13 і 2.14).

Таблиця 2.13

Кількість сільськогосподарських підприємств по регіонах України

Україна та регіони	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020 р до 2019 р, %
Україна	47696	45557	95,51
Вінницька	2667	2592	97,18
Волинська	908	847	93,28
Дніпропетровська	4110	3948	96,05
Донецька	1325	1366	103,08
Житомирська	1102	1083	98,27
Закарпатська	1083	1028	94,92
Запорізька	2789	2699	96,76
Івано-Франківська	758	713	94,06
Київська	2211	1965	88,87
Кіровоградська	3228	3199	99,09
Луганська	1061	1043	98,30
Львівська	1208	1185	98,09
Миколаївська	4039	3969	98,26
Одеська	5106	4812	94,23
Полтавська	2442	2452	100,40
Рівненська	628	553	88,07
Сумська	1088	1060	97,42
Тернопільська	1078	1015	94,15
Харківська	1966	1927	98,01
Херсонська	2643	2559	96,81
Хмельницька	1572	1569	99,80
Черкаська	1999	1903	95,19
Чернівецька	831	776	93,38
Чернігівська	1119	1100	98,29
м. Київ	713	170	24,01

Джерело: Державний комітет статистики України

Згідно аналізу даних бачимо певну тенденцію до зниження кількості сільськогосподарських підприємств по всій Україні. Тільки у Полтавській області відбулося незначне збільшення відповідно на 0,40 %.

Також варто розглянути, якою площею сільськогосподарських угідь володіє кожен із регіонів з урахуванням якості землі, пасовищ тощо (табл. 2.14).

НУБІП України

Таблиця 2.14
Площа сільськогосподарських угідь та рілля за регіонами за 2019–2021 рр.
(тисяч гектарів)

Україна і регіони	Сільськогосподарські угіддя			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	З них рілля			Відхилення 2021 р. до 2019 р.
	2019 рік	2020 рік	2021 рік		2019 рік	2020 рік	2021 рік	
Україна	41507,8	41504,8	41489,2	99,8	32541,1	32543,2	32544,1	100,00
області								
Вінницька	2014,1	2014,1	2014,1	100	1725,4	1725,4	1725,3	100
Волинська	1047,5	1047,5	1047,4	99,9	672,5	672,3	672,1	99,7
Дніпропетровська	2512,9	2512,0	2511,4	99,8	2127,3	2127,2	2126,6	99,8
Донецька	2041,0	2044,1	2041,0	100	1652,6	1654,1	1653,9	100,0
Житомирська	1510,0	1510,1	1509,9	99,8	1112,6	1113,6	1113,6	100,0
Закарпатська	450,9	451,4	451,2	100,05	200,1	200,5	200,3	100,0
Запорізька	2241,6	2241,6	2238,5	99,7	1903,6	1903,5	1902,1	99,8
Івано-Франківська	630,4	630,4	629,8	99,8	397,2	397,1	397,0	100
Київська	1664,1	1658,7	1651,4	99,1	1355,5	1353,6	1351,4	99,6
Кіровоградська	2032,1	2031,5	2031,5	99,8	1764,6	1765,0	1765,6	100,5
Луганська	1908,5	1908,5	1907,0	99,8	1276,6	1276,4	1276,6	100
Львівська	1261,4	1261,1	1260,7	99,8	794,1	793,7	793,3	99,8
Миколаївська	2005,9	2005,9	2005,7	99,8	1699,2	1699,4	1699,6	100,01
Одеська	2591,7	2591,6	2591,5	99,8	2075,6	2075,3	2075,2	99,8
Полтавська	2165,4	2165,4	2164,1	99,8	1774,7	1774,6	1774,2	99,8
Рівненська	926,1	925,3	924,6	99,7	656,8	656,5	656,0	99,7
Сумська	1697,9	1697,4	1697,4	99,8	1226,3	1226,3	1226,7	100,03
Тернопільська	1046,1	1046,0	1045,7	99,8	856,4	856,5	856,8	100,04
Харківська	2411,4	2411,2	2411,2	99,8	1933,2	1932,8	1932,8	99,8
Херсонська	1969,3	1969,3	1969,2	99,8	1777,9	1777,8	1778,6	100,03
Хмельницька	1566,1	1568,0	1568,1	100,12	1252,7	1254,2	1254,4	100,0
Черкаська	1450,9	1450,9	1450,9	100	1272,0	1271,9	1271,9	100
Чернівецька	469,6	468,6	469,6	100	330,8	327,9	330,7	100
Чернігівська	2067,4	2067,5	2067,5	100,1	1419,2	1420,9	1422,2	100,1
м. Київ	4,4	4,3	4,3	97,6	0,6	0,4	0,4	83,2

Джерело: Державний комітет статистики України

Згідно даних, бачимо, що площа сільськогосподарських угідь за період з 2021 р. по 2019 р. майже по всіх областях є стабільною.

Значну роль в аграрному секторі відіграють працівники, які мають високу кваліфікацію, відповідно до виду діяльності. Однак, згідно дослідження бачимо, що протягом тривалого часу кількість міського населення перевищує сільське (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Чисельність наявного населення по регіонах (за оцінкою) на 1 січня 2021 р.

Україна та регіони	Чисельність наявного населення, осіб	У тому числі		Питома вага у загальній чисельності, %	
		Місто	Село	міське населення	сільське населення
Україна	42 153 200	29 256 695	12 896 504	69,40	30,58
області					
Вінницька	1 560 393	801 695	758 697	51,37	48,61
Волинська	1 035 329	540 678	494 650	52,21	47,77
Дніпропетровська	3 206 476	2 690 516	515 959	83,90	16,08
Донецька	4 165 900	3 783 362	382 537	90,81	9,17
Житомирська	1 220 192	721 389	498 802	59,11	40,87
Закарпатська	1 256 801	466 137	790 663	37,08	62,90
Запорізька	1 705 835	1 319 191	386 643	77,32	22,66
Івано-Франківська	1 373 251	606 949	766 301	44,19	55,79
Київська	1 767 939	1 097 272	670 666	62,06	37,92
Кіровоградська	945 548	597 949	347 598	63,23	36,75
Луганська	2 151 832	1 872 012	279 819	86,99	12,99
Львівська	2 522 020	1 537 676	984 343	60,96	39,02
Миколаївська	1 131 095	774 118	356 976	68,43	31,55
Одеська	2 380 307	1 595 492	784 814	67,02	32,96
Полтавська	1 400 438	873 180	527 257	62,34	37,64
Рівненська	1 157 300	549 617	607 682	47,48	52,50
Сумська	1 081 417	747 850	333 566	69,14	30,84
Тернопільська	1 045 878	473 693	572 184	45,28	54,70
Харківська	2 675 597	2 168 352	507 244	81,03	18,95
Херсонська	1 037 639	636 405	401 233	61,32	38,66
Хмельницька	1 264 704	721 996	542 707	57,08	42,90
Черкаська	1 206 350	684 001	522 348	56,69	43,29
Чернівецька	904 373	390 718	513 654	43,19	56,79
Чернігівська	1 005 744	655 605	350 138	65,18	34,80
м. Київ	2 950 818	2 950 818	x	100,0	x

Джерело: Дані Державного комітету статистики України

З наведених даних видно, що найбільшу питому вагу у загальній чисельності сільського населення займають області. Закарпатська – 62,90 %, Чернівецька – 56,79 %, Івано-Франківська – 55,79 %, Тернопільська – 54,70 %, Рівненська – 52,50 %. Вказані області, мають найбільш розвинене рослинництво та тваринництво. Розглянемо динаміку кількості зайнятого населення, які безпосередньо зайняті у сільському господарстві (табл. 2.6).

Таблиця 2.16

Кількість зайнятого населення в сільському, лісовому та рибному господарстві за регіонами, тис. осіб

Україна та регіони	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 р. до 2019 р., %
Україна	2866,4	2860,6	2937,5	102,3
області				
Вінницька	205,7	203,6	214,9	104,3
Волинська	79,5	67,9	74,2	93,2
Дніпропетровська	107,3	106,6	107,3	100
Донецька	63,5	62,8	64,0	100,6
Житомирська	73,5	74,7	76,9	104,5
Закарпатська	125,3	125,9	130,7	104,2
Запорізька	122,1	117,7	120,7	98,7
Івано-Франківська	160,0	162,0	167,9	104,8
Київська	47,1	48,7	48,4	102,6
Кіровоградська	103,3	105,9	108,9	105,3
Луганська	38,1	37,9	39,5	102,7
Львівська	191,4	191,4	194,7	101,6
Миколаївська	138,5	137,0	142,4	102,7
Одеська	165,8	158,5	163,1	98,2
Полтавська	120,5	125,8	125,5	104,0
Рівненська	83,4	80,8	85,8	100,2
Сумська	111,8	113,5	116,7	104,2
Тернопільська	132,8	118,3	128,3	96,5
Харківська	167,4	172,0	172,3	102,8
Херсонська	130,2	135,0	136,3	104,5
Хмельницька	136,9	144,1	146,6	107,0
Черкаська	147,1	144,9	146,2	99,2
Чернівецька	108,2	110,8	111,6	103,0
Чернігівська	99,1	108,2	107,8	108,6
місто Київ	3,5	4,4	4,4	124,9

Джерело: Державний комітет статистики України

Згідно вищевказаних даних, можемо сказати, що кількість зайнятого населення в сільському господарстві по всіх областях збільшилися. Найбільше це відчутно в Чернігівській області на 8,6 %, однак відбулося зменшення в Волинській, Запорізькій, Одеській, Тернопільській та Черкаській. Проте в загальному по Україні відбулося збільшення кількості зайнятого населення в сільському господарстві на 2,3 %. Що говорить про значну кількість мігрантів з сільської місцевості до міста. Для розрахунку інвестиційного проекту візьмемо Вінницьку область, яка за досить непоганими показниками є перспективною для отримання інвестицій в аграрний сектор.

За останні роки, капітальні інвестиції, що направлені на розвиток виробництва продукції сільського господарства зростають значними темпами. В 2021 р. їхні обсяги становили 63,3 млрд. грн., а це на третину перевищує показники 2020 р. та у 1,5 рази – 2019 р. Пропонуємо проаналізувати розмір капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (табл. 2.17).

Таблиця 2.17
Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності
за 2019-2021 рр., млн. грн.

	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення, %	
				2021 р. до 2019 р.	2021 р. до 2020 р.
Усього	448461,4	578726,3	623978,8	139,0	107,7
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	64243,2	66104,0	59129,4	91,9	89,3
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	63400,6	65059,3	58555,3	92,2	89,9
Лісове господарство та лісозаготівлі	768,8	980,2	548,6	71,2	55,9
Рибне господарство	73,6	64,3	25,3	34,3	39,3
Промисловість	143299,9	199895,9	254196,1	177,2	127,1

Джерело: Державний комітет статистики України

Наведені дані в табл. 2.17 бачимо, що капітальні інвестиції у сільське, господарство у 2021 р. збільшилось на 96,0 %, порівняно з 2019 р. але відбулося зменшення у порівнянні з 2020 р. на 10,5 %. За всіма видами економічної діяльності спостерігаємо зниження внесення капітальних інвестицій, які повинні направлятися на відтворення основних засобів, що є негативним фактором.

Основними джерелами фінансування та відшкодування капітальних витрат, можуть бути: власні кошти підприємства, які будуть у вигляді залучення частини нерозподіленого прибутку або доходи від реалізації цінних паперів; довгострокові кредити банків; залучення закордонних інвестицій, створення спільних підприємств; засоби державного бюджету (централізовані капітальні вкладення).

Згідно проведених досліджень зробимо висновок, що формування інвестиційної привабливості регіону необхідно для: структурної перебудови виробництва; забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості; вирішення соціальних проблем; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; для досягнення подальшого розширення і розвитку виробництва; відновлення основних виробничих засобів; підвищення технічного рівня праці і виробництва; для забезпечення ефективного функціонування підприємств та ін.

2.3. Оцінка взаємозв'язку інвестиційного процесу в контексті інвестиційної привабливості аграрного сектору

Оцінка взаємозв'язку інвестиційного процесу в контексті інвестиційної привабливості аграрного сектору включає аналіз різних чинників, які впливають на залучення та ефективне використання інвестицій у сільськогосподарському секторі. Деякі з таких факторів включають:

1. Політичний стан і регулятивна рамка. Стабільність політичної ситуації, прозора регуляторна політика та законодавство, сприятливі для бізнесу правила і умови.
2. Економічний контекст: Надійність фінансової системи, наявність фінансової підтримки та стимулювання, доступ до кредитних ресурсів, низькі інфляційні та процентні ставки.
3. Інфраструктура: Розвинена транспортна мережа, логістичні можливості, доступ до енергетичних ресурсів, системи зберігання та переробки сільськогосподарської продукції.
4. Ринковий потенціал. Великий внутрішній ринок та експортний потенціал, наявність попиту на сільськогосподарську продукцію, диференціація продуктів та конкурентоспроможність.
5. Людський капітал: Кваліфікована робоча сила в сільському господарстві, доступ до відповідного освітнього та професійного навчання, здатність до інновацій та технологічного розвитку.

Охорона навколишнього середовища: Сприятливе регулювання та практики стосовно охорони навколишнього середовища, сталість та екологічна відповідальність.

Оцінка взаємозв'язку цих факторів надає можливість зрозуміти, наскільки привабливим є аграрний сектор для інвесторів та як впливають різні аспекти на його розвиток. Ця оцінка також може вказати на можливі шляхи поліпшення інвестиційної привабливості аграрного сектору та сприяти залученню більшого обсягу інвестицій.

Інвестиційний процес можна визначити як ряд циклів по фінансуванню різнопланових проєктів, які можуть повторюватись через певний період. Даний процес передбачає взаємозв'язок між учасниками та середовищем інвестування, в якому здійснюється дана діяльність. Інвестиційний процес передбачає укладання угод між об'єктами інвестування та інвесторами для отримання певної фінансової вигоди у майбутньому. Їх діяльність заснована на створенні сприятливих умов для отримання фінансування. Початок інвестиційного процесу відбувається з моменту надання інвестором грошових коштів для реалізації відповідної програми та встановлення зв'язку.

Фізичні та юридичні особи являються учасниками інвестиційного процесу, які безпосередньо беруть участь в інвестиційному проєкті (рис. 2.6).

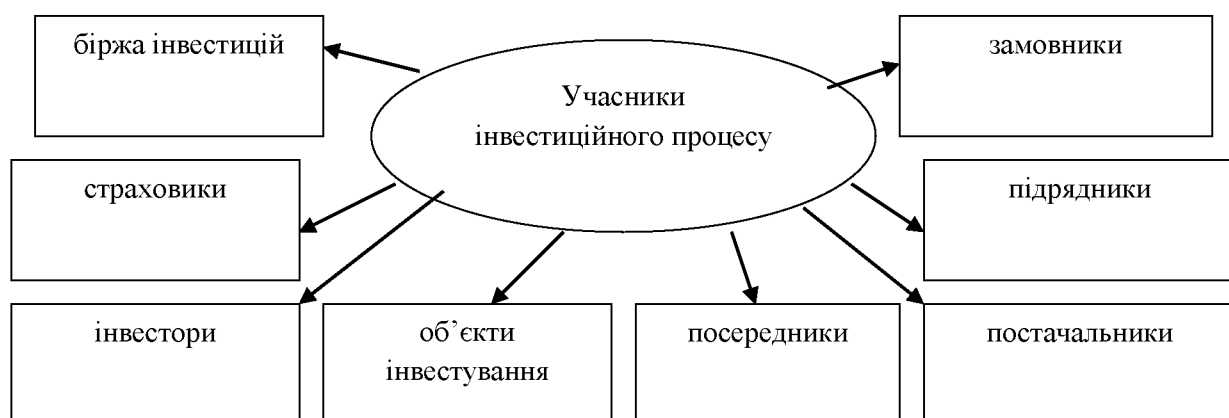

Рис. 2.6. Учасники інвестиційного процесу

Також, учасниками такої діяльності виступають юридичні особи, якими можуть бути некомерційні організації, акціонерні товариства, господарські товариства, державні підприємства, банківські та фінансові установи, тощо. В ролі замовників можуть виступати і фізичні, і юридичні особи, які займаються реалізацією певного проекту. Такі особи наділяються певними повноваженнями що дає замовникам право розпоряджатися інвестиціями, проте в певних рамках. Інколи замовники займаються і розробкою проектів, розробляють проектну документацію, проводять реконструкцію, знаходять постачальників, укладають договори з підрядниками.

Таблиця 2.18

Етапи проведення інвестиційного процесу

Етапи	Дії
Вибір інвестиційної політики	визначаються обсяги фінансування і основні цілі інвесторів; враховуються передбачувані доходи та найбільш суттєві ризики; здійснюється інвесторами оцінка обсягів власних вільних ресурсів; збір всіх відомостей про економічну кон'юнктуру; визначаються терміни всього інвестиційного процесу; розробляється стратегія з урахуванням оцінки ризиків; визначення інвесторів з обсягами капіталовкладень і вибором цінних паперів
Проведення моніторингу на ринку цінних паперів	аналіз цінних паперів та детальне вивчення їх окремих видів; проведення економічного, галузевого і фундаментального аналізу; врахування економічної стабільності та перспективи галузі в якій підприємство працює; аналіз фінансового становища підприємства
Формування інвестиційного портфеля	формування портфеля цінних паперів; вибір кількох компаній, акції яких він хоче придбати для раціонального розподілу власних капіталовкладень; визначення з часом проведення операцій про зміну вартості акцій; формування портфеля з мінімальними ризиками
Робота з портфелем цінних паперів	перегляд власного портфелю; аналіз способів управління інвестиційним процесом: активний – відбувається регулярний продаж будь-яких акцій та придбання нових; пасивний – підходять широко диверсифіковані портфелі
Оцінка ефективності інвестиційної діяльності	аналіз та оцінка отриманого прибутку за певний проміжок часу з урахуванням ступіня ризику; порівняння інвестори власних ризиків з розмірами доходів; визначення ефективності власного інвестиційного портфеля

До виконавців відносяться: виробничі фірми, будівельні компанії та організації, які проектують за договорами споруди, будують будівлі,

займаються дослідженнями та модернізацією обладнання, виконують підготовку робочих місць.

Найбільш важливими учасниками, без яких здійснення виробничого інвестиційного процесу неможливе, є постачальники, що займаються постачанням транспортних засобів, конструкцій, будівельних матеріалів, сировини, виробничого обладнання та ін.

Також, брати участь в інвестиційних процесах можуть й інституційні інвестори. У їх якості виступають різні фонди і страхові компанії, що вклали власні кошти в цінні папери відповідного підприємства. Такі підприємства за вкладені кошти здійснюють в основному диверсифікацію та модернізацію власної потужності, а залучають кошти населення й господарчих організацій, які направляються потім на інвестування.

Структура інвестиційного процесу складається із п'яти основних етапів (табл. 2.18).

- наявність економічних суб'єктів, що забезпечують інвестиційний процес в потрібних масштабах, зокрема фінансових посередників, що сприяють реалізації інвестиційного попиту і пропозицій, державних органів, які виступають в якості регулятора інвестиційної діяльності;

- наявність ресурсного потенціалу. Особливо це відноситься до наявності значного інвестиційного капіталу з переважною часткою приватного порівняно з державним,

- наявність розвиненого ринку об'єктів інвестиційної діяльності, службовців інвестиційними товарами;

- можливість трансформації інвестиційних ресурсів в інші об'єкти відповідно до економічними критеріями оцінки привабливості інвестицій».

Також, держава, як суб'єкт інвестування повинна регулювати інвестиційний процес шляхом:

- виділення самих пріоритетних об'єктів інвестування;

- налагодження податкового регулювання інвестиційної діяльності;

- здійснення відповідної амортизаційної й кредитної політики;

- проведення експертизи інвестиційних проектів.

Також, потрібно відмітити, що інвестиційна привабливість пов'язана з інвестиційним ризиком та використовуються спільно при визначенні рейтингу країни, регіону, галузі, підприємства. Як показує зарубіжний досвід, провідні країни світу, не зважаючи на досить низьку інвестиційну привабливість сільськогосподарського виробництва, все ж вкладають у цю галузь досить значні обсяги державних бюджетних інвестицій.

Можна визначити основні чинники, які формують інвестиційний клімат країни (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Фактори для формування інвестиційного клімату

Фактори	Опис
рівень розвитку продуктивних сил та стан інвестиційного комплексу	стан та структура виробництва; рівень розвитку робочої сили; стан ринку інвестиційних товарів та послуг
політичне та правове середовище	створення відповідного законодавчого та нормативного поля, яке залежить від політичної волі законодавчої та виконавчої гілок влади; заходи з державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності; досягнення стабільності національної грошової одиниці; валютне регулювання; забезпечення привабливості об'єктів інвестування
стан фінансово-кредитної системи та діяльність фінансових посередників	інвестиційна діяльність комерційних банків; рівень розвитку та функціонування банківської системи; інвестиційна політика Національного Банку
статус іноземного інвестора	режим іноземного інвестування; діяльність міжнародних фінансово-кредитних інституцій; наявність вільних економічних та офшорних зон
інвестиційна активність населення	відносини власності в державі; стан ринку нерухомості; стабільність національної валюти тощо

Для України варто формувати сприятливий інвестиційний клімат для залучення інвестицій та покращення привабливості вітчизняного бізнесу, покращення іміджу держави. Найбільш ефективно оцінювати інвестиційну привабливість на рівні регіонів за декількома напрямками (табл. 2.20)

Таблиця 2.20

Етапи оцінювання інвестиційної привабливості аграрного сектору на регіональному рівні

Етапи	Об'єкти оцінювання
Важливість галузі	значення продукції галузі та її особливість; частка експорту в загальному обсязі її виробництва; залежність від імпорту; рівень забезпеченості продукцією галузі для внутрішніх потреб країни
Характеристика споживання продукції галузі	рівень конкуренції продукції галузі; особливості ринків збуту; фактичні та потенційно можливі обсяги ринку
Рівень державного втручання	Втручання у розвиток галузі на рівні законодавства, податкової системи, амортизаційної та кредитної політики тощо
Соціальна роль галузі	кількість створених робочих місць; середня зарплата в галузі; екологічна безпека виробництва галузі
Фінансові умови роботи галузі	середній рівень прибутковості; оборотність активів та ін.

В економічному розвитку регіонів України, аграрне виробництво формує продовольчу та економічну безпеку. А також є сировинною базою для переробної і харчової промисловості, забезпечуючи сталий розвиток сільських територій. В умовах сьогодення, загальний обсяг виробництва сільськогосподарської продукції за всіма категоріями господарств у 2020 р. збільшився на 5,8% порівняно 2017 р. та на 8,1% у порівнянні з минулим періодом. Також, дослідженнями встановлено, що за період з 2017 по 2020 рр. спостерігалася тенденція до збільшення не тільки валового виробництва продукції сільського господарства, а й обсягів інвестицій (табл. 2.21).

Згідно даних таблиці 2.21 бачимо, що інвестиції в основний капітал у сільське господарство зросли у 2021 р. порівняно з 2019 р. на 15619,9 млн. грн. або на 30,8%. Але, в порівнянні з 2020 р. вони збільшилися лише на 1860,9 млн. грн. або на 2,8%. Відтак, необхідно враховувати регіональні особливості, концентрацію інвестицій на одиницю площі та забезпеченість об'єктами інфраструктури та показники рівня ефективності капіталу. Також, на привабливість регіону впливають види діяльності в межах агропромислового комплексу, які йому притаманні

Таблиця 2.21

Показники виробничої та інвестиційної діяльності у сільському господарстві (мисливстві і лісовому господарстві) України за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Валова продукції сільського господарства, млн. грн.	254640,4	249156,9	269408,0
У тому числі:	145118,9	140535,1	1588306,5
сільськогосподарські підприємства			
господарства населення	109521,4	108624,7	111101,5
Індекс валової продукції сільського господарства, % до попереднього року	106,2	97,7	108,0
У тому числі:	109,9	96,7	112,5
сільськогосподарські підприємства			
господарства населення	101,7	99,1	102,2
Інвестиції в основний капітал, всього, млн. грн.	359215	448461	578725
У т.ч. сільське господарство, млн. грн.	50483	64242	66103
Інвестиції в основний капітал сільського господарства до загального підсумку, %	14,04	14,2	9,6
Валова додана вартість с. г. в структурі валового регіонального продукту, %	11,6	10,0	10,0
Валова додана вартість, млн. грн.	279700	303948	361172
Валовий регіональний продукт, млн. грн.	2385366	2983881	3560595
Валовий регіональний продукт із розрахунку на 1 особу, грн.	55898	70232	84234

Джерело: розраховано згідно даних Державного комітету статистики України

При дослідженні інвестиційного процесу найчастіше застосовують економіко математичне моделювання. Ефективне використання основного капіталу та визначення капіталомісткості виготовленої продукції є одним із методів дослідження. Методологія розрахунків для кількісної оцінки причин та наслідків зв'язку між обсягом інвестицій та валовим внутрішнім продуктом базуються на показниках капітальних інвестицій в основний капітал, валової продукції, вартості наявних основних засобів сільського господарства та заміщення зносу основного капіталу (табл. 2.22).

Темпи зміни за обсягами виробництва продукції сільського господарства призводять до більшого темпу змін в обсягах інвестицій згідно даних наведених в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Розрахунок капіталомісткості та валових інвестицій аграрного сектору

України за 2019 – 2021 рр. (у фактичних цінах), млн. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Виробництво продукції сільського господарства, млн. грн.	254640,4	249156,9	269408,0
Приріст виробництва, +/-	+15173,1	-5483,4	+20251,0
Вартість основних засобів, млн. грн.	40216	62630	77739
Капіталомісткість, %	0,15	0,24	0,28
Амортизація основних засобів за рік	14067	16839	19503
Валові інвестиції	50483	64242	66103
Чисті інвестиції	36415	47402	46599

Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики України

Отже, інвестиційна привабливість являється фактором, який обумовлює та стимулює інвестиційну діяльність. Інвестиційна діяльність значною мірою залежить від ступеня інвестиційної привабливості, відтак створення відповідних умов для ефективного інвестування на всіх рівнях буде основою для підвищення ефективності як інвестиційної діяльності на рівні підприємства, галузі, ринку, так й інвестиційного процесу в цілому.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України

Основні шляхи розвитку аграрного та промислового секторів України передбачають взаємопов'язані збалансовані структурні перебудови в усіх галузях економіки, впровадження у практику найбільш важливих досягнень напрямків світового досвіду, науково-технічного прогресу, прогресивних форм економіки та організації виробництва на основі розв'язання актуальних проблем, наприклад: перерозподіл майна та землі, поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання (менеджменту та маркетингу); державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінкових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Залучення інвестицій до аграрного сектору України може бути покращено шляхом реалізації наступних напрямів:

Одним з напрямів можемо назвати покращення інфраструктури. Розвиток аграрного сектору потребує сучасної транспортної, енергетичної та логістичної інфраструктури. Важливо забезпечити швидку та ефективну транспортну логістику для перевезення сировини та готової продукції. Розширення та модернізація портів, аеропортів, доріг та залізниць сприятимуть вивезенню аграрної продукції і залученню іноземних інвесторів.

Наступним напрямом є реформа земельного законодавства: Створення прозорої, надійної та реформованої системи земельних відносин буде стимулювати інвестиції в аграрний сектор. Забезпечення правової й

фінансової стабільності власності на землю та створення ринку землі допоможуть залучити більше інвесторів.

Також варто звернути увагу на такий напрям, як залучення зарубіжних інвестицій, тут привабливість аграрного сектору України для іноземних інвесторів можна збільшити шляхом створення сприятливих умов для їх залучення. Це можуть бути фінансові пільги, зниження податків, адаптація законодавства до міжнародних стандартів, а також покращення умов для ведення бізнесу.

Важливим напрямом є формування інвестиційної культури, створення свідомої інвестиційної культури серед місцевих аграрних підприємців та фермерських господарств допоможе залучати власний та міжнародний капітал. Програми навчання, консультації та інформаційна підтримка з питань фінансування та інвестицій сприятимуть розвитку інвестиційної активності в секторі. А також розвиток технологій - впровадження сучасних технологій у виробництво забезпечить зростання продуктивності та ефективності аграрного сектору. Інвестиції в розробку та впровадження новітніх технологій в галузі сільськогосподарської механізації, автоматизації процесів та інноваційних методів вирощування рослин та тварин мають великий потенціал для приваблення інвесторів.

Неперервна робота усіх зацікавлених сторін, включаючи уряд, бізнес-спільноту, громадські організації та міжнародні партнери, буде сприяти створенню сприятливих умов для залучення інвестицій до аграрного сектору України.

Для покращення інвестиційного клімату в Україні, одним з основних шляхів розвитку в короткостроковому періоді є підготовка доцільної нормативної та законодавчої бази. Що вимагає здійснення формування єдиних стратегічних цілей та впровадження послідовних економічних реформ. Для реалізації вищевказаних завдань варто визначити певні дії (рис. 3.1).

Також, для підвищення привабливості аграрних підприємств, необхідно створити такі умови при яких інвестор досягне максимального прибутку.

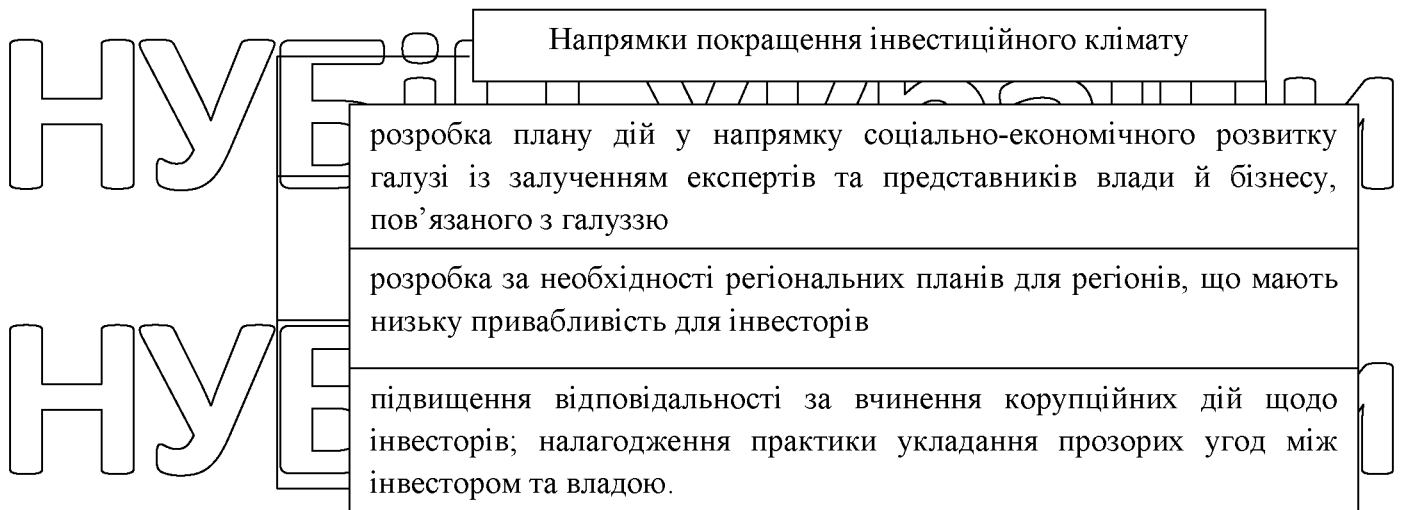

Рис. 3.1. Напрямки покращення інвестиційного клімату

Необхідно забезпечити і податкові канікули для інвесторів, які інвестують в розбудову аграрних підприємств, оскільки в перші роки діяльності підприємства прибуток буває незначним або й зовсім відсутнім.

В аграрній сфері також існують фактори, які суттєво впливають на інвестиційну привабливість, але їх неможливо покращити ніяким чином, а тільки за допомогою держави. Таким основним чинником є погодні кліматичні умови і, в першу чергу, інвестор проаналізує ризики недоотримання прибутку через природні умови. З метою підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрної сфери економіки доцільно здійснювати заходи в певних напрямках (рис. 3.2).

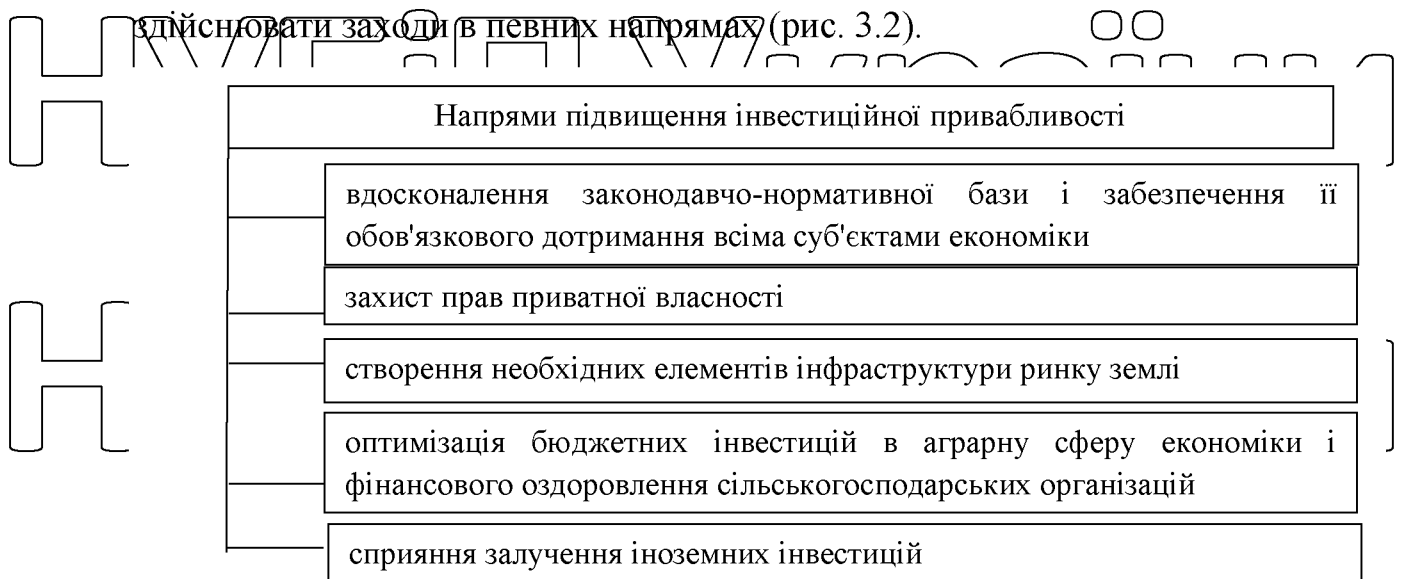

Рис. 3.2. Напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств

Важливим є підведення підсумків та виявлення найважливіших сильних та слабких сторін, можливостей та загроз аграрного та продовольчого секторів України і сільських територій на основі оцінки даного сектору (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Сильні і слабкі сторони агропромислового сектору

Сильні сторони	Слабкі сторони
Виробничий потенціал: сприятливі Агро кліматичні умови та третина світового запасу найродючіших чорноземів.	Несприятливий бізнес-клімат: корупція; високе регуляторне та адміністративне навантаження.
Географічне розташування: розташування між великими ринками сходу та заходу, доступ до Північної Африки та Азії.	Відсутність доступного кредитування, особливо для малих сільськогосподарських виробників; нерозвиненість інфраструктури фінансування сільського господарства; відсутність інвестиційних можливостей і доступності кредитних ресурсів (зокрема, це важливо для розвитку тваринництва); занадто високі процентні ставки.
Сучасний сільськогосподарський сектор: використання великими Агро холдингами новітніх технологій (нульова обробка ґрунту, система глобального позиціонування, дистанційне зондування).	Нерозвиненість інфраструктури сільської місцевості: нерозвинені сільські ринки та інша сільська інфраструктура; занадто дорога логістика (різниця між ціною, яку отримує сільськогосподарський виробник, та ціною на базі FOB складає близько 60 відсотків) і високі трансакційні витрати.
Експортна орієнтація: один з глобальних експортерів сільськогосподарської продукції (в основному зернових культур та соняшникової олії); налагоджена експортна інфраструктура та партнери.	Низька продуктивність: відносно низька продуктивність у сільському господарстві та промисловій переробці сільгосппродукції.
Інфраструктура: розвинена система залізничних та автомобільних шляхів; мережа судноплавних річок; доступ до незамерзаючих портів з високою пропускнуою потужністю для великотоннажних суден типу протягом цілого року.	Невідповідні вимоги: деякі національні вимоги щодо гігієни виробництва, безпеки та якості харчових продуктів потребують додаткового наукового обґрунтування і на сьогодні не відповідають міжнародним вимогам.

Деякі сприятливі умови для розвитку тваринництва і харчової промисловості: для розвитку обидвох галузей вигідні наявність зерна вітчизняного виробництва та дешевої робочої сили.	Відсутність ефективної політики: непередбачувана і опортуністична аграрна політика держави; відсутність довгострокової стратегії; відсутність рівних умов для всіх виробників і секторів; система втручання, що викривлює баланс на ринку; обмежений та незбалансований розподіл бюджетної підтримки.
	Негнучкий ринок землі: дія мораторію на купівлю-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення; неможливість використовувати землю у якості застави; незахищене право власності.
	Структура експорту: в експорті переважає сировина; чутливість до несприятливих погодних і ринкових умов або політичних подій; не розвиненість харчової промисловості та експорту продукції з високою доданою вартістю.
	Характеристики сільськогосподарських виробників: висока частка домогосподарств у виробництві; переважаючі консервативні настрої у аграріїв; психологічні бар'єри щодо самоорганізації / співпраці.
	Низька кваліфікація: низький рівень освіти в сільській місцевості, нестача кваліфікованого персоналу (особливо висококваліфікованого), відсутність навичок використання сучасних технологій і сучасних управлінських практик.
	Неефективні науково-дослідницькі структури: недостатня ефектність роботи аграрної науки, досліджень і розробок, а також системи освіти; низька підтримка виробників з боку аграрної освіти, досліджень та технічної допомоги.
Якість життя в сільській місцевості: низькі доходи та відсутність перспектив для мешканців сільських територій.	

Також, Міністерством економіки розроблено варіанти підтримки розвитку підприємництва в сільській місцевості для сільськогосподарських виробників. Програми підтримки для різних видів сільськогосподарської діяльності наведемо в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Програми підтримки Міністерства економіки для різних видів сільськогосподарської діяльності	
	Види підтримки
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	Фінансова підтримка на поворотній основі (безвідсоткові кредити) через Український Державний Фонд підтримки фермерських господарств
Державна підтримка через доплати на користь застрахованих осіб - членів/голів СФГ	
Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції	

Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки, затвердженого постановою КМУ від 07.02.2019 № 107 (в редакції постанови КМУ від 20.05.2021 № 395):

1. розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції, буде передбачена за такими напрямками:

- дотація за бджолосім'я – за наявні від 10 до 300 бджолосім'я у розмірі 200 грн. за бджолосім'я;

- відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів – до 50% вартості;

- відшкодування вартості тваринницьких об'єктів – до 30% вартості;

- відшкодування вартості об'єктів із зберігання та переробки зерна – до 30% вартості;

- компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів – до 25% обсягу залучених кредитних коштів для отримувачів 2019-2020 років.

2. Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства. У 2021 році передбачено спрямувати 400 млн. грн. на загальну суму не більше 25 млн. грн. на одного суб'єкта господарювання, шляхом

часткового відшкодування вартості:

- придбання садивного матеріалу (після закладення насаджень) – у розмірі до 80% вартості;

- спорудження шпалери і встановлення систем краплинного зрошення – до 30% вартості (після завершення монтажних робіт);

- нового будівництва та реконструкції холодильників для зберігання плодів, ягід, столових сортів винограду та хмелю власного виробництва, цехів первинної переробки технічних сортів винограду, плодів та ягід власного виробництва, об'єктів із заморожування плодів та ягід виробникам, які вирощують плоди та ягоди – до 30% вартості;

- придбання ліній товарної обробки плодів та ягід виробниками, які вирощують плоди та ягоди, автоматизовані лінії з висушування плодів, ягід та

хмелю власного виробництва, лінії з переробки власно вирощених плодів, ягід та технічних сортів винограду на соки, шпоре, виноматеріали – до 30% вартості після завершення пусконаладжувальних робіт.

- придбання техніки та обладнання (зокрема іноземного виробництва, які не виробляються в Україні) для проведення технологічних операцій у виноградарстві, садівництві, хмелярстві згідно з визначеним Мінекономіки переліком – до 30% вартості.

3. Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва. У 2021 році передбачено спрямувати 437 млн. грн.

3. Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів. У 2021 році передбачено спрямувати 1,2 млрд. грн.

Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 300, підтримка надається на конкурсній основі суб'єктам господарювання агропромислового комплексу

- юридичним особам незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичним особам-підприємцям, які:

1) провадять діяльність у галузях тваринництва та використали кредитні кошти для покриття поточних витрат та витрат капітального (інвестиційного) характеру, пов'язаних із провадженням діяльності у галузі тваринництва;

2) провадять діяльність за іншими видами сільськогосподарської діяльності (крім тваринництва) та переробки сільськогосподарської продукції.

Компенсація надається позичальникам щомісячно за фактично нараховані та сплачені відсотки у розмірі 1,5 облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків, але не вище розмірів передбачених кредитними договорами, зменшених на 5 відсоткових пунктів за.

- короткостроковими кредитами, залученими для покриття виробничих витрат;

- середньо- та довгостроковими кредитами, залученими для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, здійснення витрат, пов'язаних з будівництвом і реконструкцією виробничих об'єктів сільськогосподарського призначення, а також для будівництва і реконструкції виробничих об'єктів.

Обсяги підтримки:

- позичальникам, які займаються тваринництвом – до 15 млн. грн.

- іншим позичальникам – до 5 млн. грн.

3.2. Розробка інвестиційного проекту для аграрного сектору України

Інвестиційний проект є письмовим документом, у якому викладено мету, методи реалізації, опис об'єкта інвестування та фінансову доцільність інвестиції. Проект необхідний для власних цілей інвестора та ознайомлення з намірами інвестора всіх зацікавлених сторін, якими можуть бути партнери, банки, майбутні споживачі. Інвестиційний проект повинен поділятися на розділи та їх опис.

Відповідно до проведених досліджень на Інформаційно-аналітичному порталі АПК України зазначено, що за оперативною інформацією структурних підрозділів з питань агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій станом на 01.07.2020 р. в регіонах країни у агропромисловому комплексі реалізовано та триває підготовка на впровадження 443 інвестиційних проектів. Загальна вартість – понад 40,5 млрд. грн., а це більше ніж було у відповідному періоді 2020 р. – на 52 інвестиційних проектів та 0,55 млрд. грн.

Основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств АПК – 72,7 %. Найбільша кількість інвестиційних проектів впроваджується у таких областях (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Найбільша кількість інвестиційних проектів по областях України у 2021 році

Області	Кількість проектів
Черкаська	53
Вінницька	51
Полтавська	50
Львівська	46
Херсонська	29
Миколаївська	26
Житомирська	21
Київська	21

За найбільшою кошторисною вартістю, серед інвестиційних проектів, вирізняється проєкт з будівництва бригадного комплексу «Вінницький бройлер» потужністю 700 тис. тон м'яса в рік (Вінницька область), вартість якого становить 9,59 млрд. грн. Стан реалізації проєкту оцінюється на рівні 75,9 %.

Наведемо основні напрямки реалізації інвестиційних проектів в агропромисловому комплексі (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Напрямки реалізації інвестиційних проектів в агропромисловому комплексі (будівництво/реконструкція) у 2021 році

Напрямок проектів	од.	у % до заг. обсягу
розвиток птахівництва	29	6,2
розвиток свинарства	45	10,5
вирощування ВРХ	95	21,5
елеватори	37	8,0
обробка, зберігання зернових і технічних культур	57	12,7
харчова та переробна промисловість	40	9,1
багаторічні насадження	25	5,8
овоче- та фруктозховища	29	6,4
забійні пункти	11	2,6
альтернативна енергетика	10	1,9
зрощення	18	4,4
інші	46	10,4
Всього	444	100,0

Як видно з табл. 3.4, найбільше реалізовано інвестиційних проектів у вирощування ВРХ – 95 од., обробку, зберігання зернових і технічних культур – 57 од., розвиток свинарства – 45 од. Найменша кількість інвестиційних

проектів розроблена в забійні пункти – 11 од. та альтернативну енергетику – 10 од., яка в Україні ще розвинена на дуже низькому рівні.

Також, розглянемо загальну кошторисну вартість інвестиційних проектів у регіонах, млн. грн. станом на 01.07.2020 р. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Кошторисна вартість інвестиційних проектів у регіонах України у 2021 році, мільйонів гривень.

Област	Кошторисна вартість, млн. грн.
Вінницька	13250,4
Хмельницька	3598,3
Донецька	3500,0
Житомирська	3467,0
Дніпропетровська	2370,5
Київська	2313,2
Волинська	1902,2
Полтавська	1271,5
Сумська	1101,5
Херсонська	1022,1
Черкаська	989,9
Львівська	830,9
Запорізька	775,4
Кіровоградська	751,4
Тернопільська	648,4
Чернівецька	533,6
Івано-Франківська	470,5
Одеська	404,0
Рівненська	377,7
Чернігівська	341,9
Харківська	311,1
Луганська	211,6
Миколаївська	201,8
Закарпатська	18,3

Згідно вищевказаних даних можна зробити висновок, що найвища кошторисна вартість інвестиційних проектів має Вінницька область, найнижча ж має Закарпатська. Вартість проектів, варіюється від 100 тис. грн. до 9,5 млрд. гривень.

Розробимо інвестиційний проект для Вінницької області

Бізнес-план інвестиційного проекту

1. Місце галузі в економіці. Мета та завдання проекту.

Період з 2019 по 2021 рр. для аграрного сектору характерний тенденцією до зростання. Частка у валовій доданій вартості України становить 12,1% при використанні основних засобів вартістю понад 100 млрд грн. Аграрна галузь є одною з головних найбільш бюджетоутворюючих сфер економіки та займає 2 місце у товарній структурі експорту – близько 38%. Агропромисловий комплекс також є основним джерелом надходження валюти в Україну та ключовим актором підтримання торговельного балансу.

Взаємний розвиток держави та бізнесу є необхідним для суттєвого прориву української аграрної продукції на зовнішніх ринках. Тому, головними завданнями для уряду повинні стати: вдосконалення законодавства щодо аграрного сектору, адаптація європейських принципів управління сільськогосподарськими підприємствами, введення обов'язкових міжнародних стандартів, дотримання при виготовленні сільськогосподарської продукції, що сприятиме формуванню успішної аграрної політики і в свою чергу приведе до зміцнення позицій вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції в середині країни та на міжнародних ринках.

Потенціал аграрної галузі в Україні величезний. Уже нині в сільському господарстві працюють майже 45 557 підприємств, яких 2592 у Вінницькій області. Але на даний час найбільші обсяги нарощує рослинництво, частка в загальному обсязі якого складає близько 68%, а вітчизняне м'ясо-молочне виробництво знаходиться у періоді стагнації.

За темпами економічного зростання Вінницька область знаходиться на другому місці після Київської. За 2020 р. її внутрішній валовий продукт зріс на 6,3%, а у 2021 р. вже на 24,5%. Але найбільшими темпами розвивалися харчова, тютюнова, деревообробна та паперово-целюлозна промисловість, а також енергогенерація. Також, Вінницький регіон має розвинене приладобудування, машинобудування, легку промисловість, аграрний сектор та переробку сільськогосподарської продукції.

У регіоні власний міжнародний аеропорт у Вінниці, гарне шосейне та залізничне сполучення з основними великими містами країни. Це надає

переваги регіону у можливості реалізації власної продукції по Україні та за її межами.

Населення Вінницької області складає у 2021 р. міського – 801 685 осіб, сільського – 758697 осіб, а кількість населення зайнятого в сільському, лісовому та рибному – 214 тис. осіб. Площа сільськогосподарських угідь є незмінно на протязі декількох років і становить 2014,1 тис. га, ріллі – 1725,4 тис. га.

В області обсяг експорту на душу населення нижчий за середній показник по Україні на 18 %. Валовий регіональний продукт на душу населення на 15,5 % нижчий за середній по країні, а рівень зарплати в області на 19,8 % нижчий за середньо український. Середня зарплата в області за 2021 р. складала 9178 грн.

У 2019 – 2021 рр. відкриті великі підприємства: завод холодильного обладнання компанії UBC Group, молокопереробний завод Villa Milk, завод із виробництва сонячних панелей групи компаній Kness, а також ряд сонячних електростанцій.

Обсяг експорту на душу населення в області на 19 % нижче за середній показник по Україні. Також, валовий регіональний продукт на душу населення нижчий за середній по країні на 15 %, а рівень зарплати в області нижчий за середньо український на 21 %.

Обласна влада не використовує бюджет розвитку для стимулювання інвестицій у регіон у 2021 році на душу населення і становить 0 грн. На території Вінницької області розташовано вже близько 30 сонячних електростанцій та понад 26 малих гідроелектростанцій і до 2024 року в регіоні мало з'явиться ще 14 СЕС.

Керівництво області докладает максимум зусиль для залучення інвесторів та стимулювання бізнес-активності. У 2021 р. інвестиції в Вінницьку область становили понад 20 млрд. грн. 61 % з яких було направлено в сільськогосподарський сектор і переробку сільськогосподарської продукції.

Основними завданнями проекту є:

- допомога щодо технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств;

- вирішення питань в покращенні розораності сільськогосподарських угідь;

- збільшення частки великих агропромислових підприємств, юридична та фінансова допомога при їх створенні та веденні діяльності, створення 30 нових робочих місць;

- вкладення в реконструкцію переробних виробництв щодо використання вторинної сировини та відходів.

- ремонт і реконструкція прилеглої транспортної і виробничої інфраструктури.

Забезпечення рентабельності аграрного сектору на рівні 25 %.

Термін реалізації проекту: 3 роки.

Загальна вартість проекту: 1 436 000 грн.

Термін окупності інвестицій: 23 місяці.

2. Загальний фінансовий та організаційний план проекту

Розбиваємо план інвестиційного проекту на декілька етапів.

Перший етап фінансування – передбачає розрахунок загальної суми витрат на проект.

Другий етап – передбачається внесення інвестицій учасниками з метою фінансування витрат на виготовлення проектно-кошторисної документації.

Форма внесення інвестицій можуть бути грошові кошти та / або готова і оплачена проектно-кошторисна документація.

Третій етап – передбачається внесення інвестицій учасниками товариства з метою фінансування витрат на технологічне забезпечення сільськогосподарських підприємств; збільшення частки великих агропромислових підприємств, юридична та фінансова допомога при їх створенні та веденні діяльності; вкладення в будівництво переробних виробництв щодо використання вторинної сировини та відходів; ремонт і

реконструкцію прилеглої транспортної і виробничої інфраструктури. Форма внесення інвестицій – є грошові кошти та / або основні засоби

Четвертий етап інвестування – передбачає видатки на отримання дозволів, ліцензій, реалізацію маркетингового плану.

Для реалізації проекту планується використати 1436000 грн. інвестиційних ресурсів, у тому числі 10000 грн – кошти ініціаторів проекту та 1426000 грн. – коштів місцевих або іноземних інвесторів, внесені на умовах, передбачених установчими документами (макет установчих документів додається).

Для роботи планується залучити не менше 22 працівників відповідної кваліфікації і планується навчання та або підвищення кваліфікації персоналу.

Практично діяльність підприємств у рамках реалізації інвестиційного проекту згідно календарного плану виконання проектних робіт розпочнеться на 10-ий

місяць після початку робіт. Планова система оподаткування є загальною, що дозволить відшкодовувати податок на додану вартість, у тому числі по інвестиційних видатках.

Загальні планові показники аграрного сектору Вінницької області щодо реалізації проекту представлені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

План руху грошових коштів на період реалізації проекту за 3 роки

Часовий період	1 рік	2 рік	3 рік
Величина інвестиції	1436000		
Виручка від реалізації	2108019	1740000	1635000
Податок на додану вартість	35133	290000	272500
Чистий дохід	2072885	1450000	1362500
Змінні витрати	57000	57000	57000
Валовий прибуток	2015885	1393000	1305500
Постійні витрати	79000	68500	72400
Операційний прибуток	1936885	1324500	1233100
Амортизаційні відрахування	25232	43582	39657
Прибуток до оподаткування	1911652	1280917	1193441
Чистий прибуток	1567554	1050352	978621
Потік грошових коштів	1606208	1079011	1004320
Потік грошових коштів за наростаючим підсумком	-1436000	169208	1248220
			2252540

3. Суть інвестиційного проекту

Інвестиційним проектом щодо покращення стану аграрного сектору Вінницької області передбачається залучення інвестиційних коштів, метою якого є реконструкція наявних приміщень переробних виробництв щодо використання вторинної сировини та відходів загальною площею 323 м. кв. з метою збереження екосистеми регіону та залучення додаткових коштів від їх використання, технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств з метою покращення виробництва, виготовлення частково власними силами підприємств якісних сировини і матеріалів та при доставці готової продукції споживачам. Стратегія передбачає реконструкцію наявних приміщень та закупівлю нової техніки.

Переваги, які створюють умови для гармонійного розвитку галузі

- вигідне географічне розташування, як близькість до кордону та столиці;

- розвинене транспортне сполучення;

- наявність переробних підприємств сільськогосподарської продукції;

- сприятливі умови для розвитку переробки певних видів сільськогосподарської продукції (це зона родючих чорноземних ґрунтів та розвитку буряківництва і садівництва);

- наявність прикладів енергетичної диверсифікації виробництва;

- достатньо високій рівень газифікації сіл області;

- з кожним роком все більше зниження величин шкідливих викидів та зменшення забруднення навколишнього середовища.

- наявність земельних ділянок, які придатні для реконструкції та розширення виробництва.

Стадія розвитку проекту:

1. Розроблено бізнес-план.

2. Проведено переговори із постачальниками основних засобів та будівельними фірмами.

4. Опис стану аграрного сектору Вінницької області. Прогноз збуту.

Вінницька область виробляє такі види аграрної продукції (табл. 3.7)

Таблиця 3.7

Виробництво сільськогосподарської продукції у Вінницькій області,
2021 рік

Показники	Вінницька область	Україна	Порівняння, %
Структура виробництва сільськогосподарських культур за категоріями господарств, % до загального обсягу:			
зернові та зернобобові культури	84,9	80,0	
цукровий буряк фабричний	92,5	95,2	
соняшник	95,0	86,0	
картопля	0,2	1,8	
культури овочеві	2,6	14,3	
культури плодові та ягідні	52,5	21,5	
Виробництво сільськогосподарських культур за категоріями господарств, тис. тон:			
зернові та зерно-бобові культури	5024,6	56096,1	8,8
цукровий буряк фабричний	2910,8	13316,5	21,7
соняшник	768,2	12193,5	6,2
картопля	2,5	416,3	0,4
культури овочеві	12,6	1357,0	0,8
культури плодові та ягідні	174,8	556,5	30,7
Виробництво культур зернових та зернобобових:			
валовий збір, тис. т	5911,2	70056,4	8,3
урожайність, ц з 1 га	69,1	47,3	145,4
площа, з якої зібрано врожай, тис. га	856,2	14794,0	5,7
Кількість сільськогосподарських тварин, тис. голів			
велика рогата худоба:	239,3	3332,8	67,0
у т.ч. корови	135,7	1919,3	6,9
свині	251,3	6025,2	4,0
вівці та кози	33,1	1268,5	2,5
птиця	32588,5	211654,3	15,3
Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств:			
велика рогата худоба	81,3	1138,0	7,0
свині	91,5	3395,5	2,6
вівці та кози	3,6	182,2	1,8
птиця	24107,0	118812,8	20,1
Виробництво продукції тваринництва за регіонами, тис. тон:			
м'ясо (у забійній масі)	351,3	2354,8	14,8
у тому числі яловичина і телятина	16,8	358,8	4,6

Джерело: Державний комітет статистики України

Галузь має відповідні зовнішні зв'язки та канали реалізації сільськогосподарської продукції та продуктів переробки (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Товарна структура зовнішньої торгівлі у січні – листопаді 2021 року

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис. дол. США	у % до січня – листопа да 2019 р.	у % до загал ьного обсяг у	тис. дол. США	у % до січня – листопа да 2019 р.	у % до загал ьного обсяг у
Усього	2	3	4	5	6	7
I. Живі тварини; продукти тваринного походження:	102508,5	143,7	6,6	7305,6	127,6	1,1
01 живі тварини	12,1	13,4	0,0	2977,4	190,0	0,6
02 м'ясо та істотні субпродукти	45298,1	518,7	2,8	4118,3	109,2	0,6
03 риба і ракоподібні	18,9	163,8	0,0	94,1	35,1	0,0
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці натуральний мед	56730,0	90,8	3,5	101,6	112,4	0,0
05 інші продукти тваринного походження	449,1	645,4	0,0	13,9	49,2	0,0
II. Продукти рослинного походження:	544361,8	168,2	34,5	12675,2	82,8	2,1
07 овочі	1854,1	27,5	0,2	2180,1	87,5	0,5
10 зернові культури	410268,6	164,5	26,2	302,5	660,9	0,2
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	25675,5	177,8	1,5	0,9	67,7	0,0
12 насіння і плоди олійних рослин	94842,2	229,9	3,9	770,8	148,3	0,2
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження:	392770,9	89,9	24,9	12230,1	136,6	2,0
IV. Готові харчові продукти:	229133,9	124,4	14,5	19477,2	90,8	3,2
16 продукти з м'яса, риби	866,2	46,0	0,2	40,8	35,4	0,0
19 готові продукти із зерна	3745,0	69,4	0,1	193,6	163,6	0,0
20 продукти переробки овочів	298730	119,5	1,8	2173,2	88,5	0,3
23 залишки і відходи харчової промисловості	148295,4	148,0	9,3	15695,4	100,5	2,6

Джерело: Державний комітет статистики України

Виходячи із цінової політики, прогнозного асортименту виробленої продукції, враховуючи часові витрати на реалізацію продукції та

U

маркетингового плану, аналіз додаткових ринків збуту продукції, можна прогнозувати наступні обсяги реалізації (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Виробництво та реалізація продукції за місяць із урахування впливу сезонного фактору при 100 % завантаженні (червень – серпень)

Назва продукції	Кількість в місяць	Середня ціна, грн./т	Виручка від реалізації, грн.
Рослинництво, тис. тон:			
зернові та зерно-бобові культури	5335,6	4251,2	22683661,4
цукровий буряк фабричний	3120,3	799,8	2496007,9
соняшник	854,5	9623,6	8224414,0
картопля	4,4	2131,1	9590,3
культури овочеві	15,7	10200,0	161160,00
культури плодів та ягідні	195,0	4550,0	887724,5
Тваринництво, тис. тон:			
молоко	1148,4	7489,7	8602035,29
яйця	1200,3	1495,8	1795678,3
тварини у живій масі	420,7	33275,1	14002204,1

5. Стратегія маркетингу

Стратегія маркетингової діяльності регіону повинна базуватися на потребі забезпечення високої якості сільськогосподарської продукції в поєднанні із оптимальними цінами й організувати ефективний збут і просування продукції як на ринок України, так і закордонні ринки. Основним завданням політики маркетингу є досягнення оптимального поєднання ціни та якості продукції. Якість кінцевої продукції може бути досягнута за рахунок використання натуральної сировини як місцевого виробництва, так і закупленої зі сторони, постійної реконструкції об'єктів переробки сільськогосподарської продукції, виведення на ринок нових продуктів переробки, найму висококваліфікованого персоналу та постійного підвищення його кваліфікації.

Кожного року планується розробка та реалізація маркетингового плану, рекламної компанії власної продукції, з урахуванням розгляду заходів по просуванню продукції на ринок.

Кількість працівників по аграрному сектору даного регіону буде формуватися, виходячи із оптимальної організаційної структури управління

та умов виробництва. Допоміжний та основний персонал буде прийнятий на роботу за місяць до початку роботи аграрних підприємств. Щорічний фонд заробітної плати складатиме не менше 13058 грн. В операційних витратах закладено видатки на оплату послуг сторонніх організацій.

6. Соціальна значущість

Регіон планує чітко визначати кількість робочих місць, відповідати і аналізувати дисциплінованість працівників, контролювати плинність кадрів та рівень зайнятості в галузі, забезпечувати підвищення середньої заробітної плати, аналізувати роботу профспілкових організацій, контролювати екологічну безпеку виробництва.

Таблиця 3.10

Основні показники соціально-економічного розвитку Вінницької області

	Фактично за 2021р.	Темпи зростання (зниження), %			
		2021р. до		2021р. до 2020р.	2020р. до 2019р.
		2021р.	2020р.		
Кількість зареєстрованих безробітних на кінець періоду (за даними державної служби зайнятості), тис осіб	20,4	133,4	98,3	x	x
Середньомісячна заробітна плата одного працівника					
номінальна, грн	9178	97,1	116,0	119,6	128,1
реальна, %	x	96,8	111,8	111,9	115,8
Заборгованість із виплати заробітної плати – усього, млн.грн	15,3	87,2	143,1	x	88,2
Індекс споживчих цін	x	99,6	102,3	102,3	108,9

Джерело: Дані Державного комітету статистики України

7. Фінансовий план та стратегія фінансування проекту.

Загальна вартість проекту - 1436000 грн. у т.ч., кошти інвестора – 1 426 000 грн., або 99,2 % загальної вартості проекту, а внесок ініціатора проекту – 10 000 грн., або 0,8 % загальної вартості проекту; термін реалізації проекту – 36 місяців; термін окупності інвестиційного проекту – 22 місяців. Рентабельність на 3 рік реалізації проекту – 81,5 %. Для реалізації проекту планується залучити на 3 роки основні інвестиційні ресурси на загальну суму 1 436 000 грн., а фінансування робіт планується здійснювати відповідно до

календарного плану. Планові обсяги надходжень від реалізації продукції в 1 рік реалізації даного проекту складуть 2108010 грн., що дозволить отримати до кінця року 1362600 грн. чистого прибутку та сплатити ПДВ на суму 35133 грн. Протягом наступних двох років реалізації проекту буде забезпечено щорічні надходження коштів від реалізації продукції на суму не менше 1,64 млн. грн., з врахуванням сезонного характеру. Середньорічний чистий прибуток становитиме – 1198843,32 грн. Зазначених сум буде достатньо для того, щоб повернути інвестовані кошти. Загалом, потік грошових коштів за підсумками реалізації проекту складе 2252540 грн., що дозволить у подальшому розширити та модернізувати дану галузь. Накопичена амортизація на 3-ій рік реалізації проекту складе 108472 грн., а це дозволить здійснювати ремонт і реконструкцію основних засобів, а також закуповувати нові.

Таблиця 3.11

Калькуляція проектних затрат, грн.

№ п/п	Проектні затрати	Власні	Інвестиції	Всього
1	Інформаційні та консультативні послуги	10000,00	00,00	10000,00
2	Витрати на проектну документацію, отримання дозволів і ліцензій	00,00	15000,00	15000,00
3	Будівельно-монтажні роботи будівель для переробки сільськогосподарської продукції	00,00	928200,00	928200,00
4	Устаткування, обладнання, транспортні засоби	00,00	472500,00	472500,00
5	Реалізація маркетингового плану	00,00	1000	1000
6	Інші витрати (витрати, пов'язані із підготовкою і реалізацією проекту)	00,00	10000	10000
8	Загальна сума витрат по проекту	10000	1426000	1436000

Основні загрози інвестиційного проекту для Вінницької області

- досить різкі зміни валютного курсу та інфляційні процеси;
- негативний вплив зміни законодавства;
- політична нестабільність;
- постійне підвищення цін на енергоносії;
- прискорення економічного розвитку деяких областей-конкурентів;
- підвищення кредитних ставок;

- перешкоди щодо розвитку нових ринків сільськогосподарської продукції;

- складна демографічна ситуація;

- недостатній рівень інноваційних технологій в аграрно-промисловому секторі економіки;

- значна обмеженість власних інвестиційних ресурсів підприємств регіону для модернізації виробництва;

- невідповідність якості підготовки кадрів вимогам ринкової економіки.

3.3. Прогнозування інвестиційних вкладень у розвиток аграрного сектору

України

Прогнозування інвестиційних вкладень у розвиток аграрного сектору України пов'язане з багатьма факторами, такими як політична стабільність, земельна реформа, ринкові умови та доступ до фінансування. Однак, можна виділити деякі загальні тенденції та потенційні фактори, що можуть вплинути на інвестиційну привабливість аграрного сектору України:

Розширення та модернізація інфраструктури. Великі інвестиційні потенціали можуть бути привернуті до розвитку транспортних мереж, зокрема розширення та модернізації залізничної, дорожньої та портової інфраструктури. Інфраструктурні проекти, такі як будівництво нових портів, розвиток транспортування сільськогосподарської продукції і експортування її до світових ринків, можуть привернути значні інвестиції.

Земельна реформа: Успішна реалізація земельної реформи та введення ринку землі можуть стимулювати інвестиційний інтерес до аграрного сектору.

Очікується, що відкритий ринок землі дозволить власникам земельних ділянок розподілити їх ефективніше та залучити інвестиції для розвитку сільськогосподарського виробництва.

Політична та економічна стабільність: Надійність політичної та економічної ситуації в країні є ключовим фактором для привертання інвестицій. Уряд повинен забезпечити стабільність правової системи,

дотримання власності та договорів, а також створити сприятливі умови для бізнесу та іноземних інвесторів.

Підтримка бізнес-середовища: Вдосконалення бізнес-середовища, зниження адміністративних перешкод та застосування ефективної та прозорої системи регулювання можуть значно підвищити інвестиційну привабливість.

Це включає спрощення реєстраційних процедур, зменшення бюрократичних обтяжень та покращення механізмів розгляду інвестиційних проєктів.

Розвиток фінансового сектору: Доступ до фінансових ресурсів є ключовим для розвитку аграрного сектору. Розробка програм та механізмів державної та приватної підтримки малого та середнього бізнесу, у тому числі сільськогосподарських підприємств, може сприяти залученню фінансування.

Прогнозування інвестиційних вкладень у розвиток аграрного сектору України є складним завданням, оскільки воно залежить від багатьох факторів, які можуть змінюватися в часі. Проте, при належному розвитку та реалізації потенціалу аграрного сектору, інвестиції можуть збільшитися з плином часу.

ВИСНОВКИ

Багато досліджень сутності поняття інвестицій дозволили визначити існування різних наукових підходів щодо його трактування з різних позицій:

вкладення коштів, витрат, цінностей та процесу, з огляду на що та з урахуванням того, що вкладення представляють собою не що інше, як витрати певного ресурсу, на нашу думку інвестиції - це процес здійснення сукупних витрат, що викликає трансформацію отриманого ефекту та формування нових цінностей господарюючого суб'єкта (грошових, майнових, інтелектуальних тощо).

Визначено фактори, що впливають на формування системи інвестиційного забезпечення аграрного сектору у розрізі макро-, мезо- та мікрорівня.

Також розглянуто поняття як «інвестиційна привабливість» визначається як рівень задоволення відповідних виробничих, фінансових, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора по відношенню до конкретного підприємства, галузі, регіону і яке може визначатися або оцінюватися значеннями відповідних показників.

Зазначено, оскільки одним з основних резервів росту ефективності аграрного сектору являється раціональне використання землі, то капітальні вкладення в сільське господарство повинні бути використані на заходи щодо збереження земель, підвищення їх родючості для створення кормової бази тваринництва.

Згідно проведеного дослідження та аналізу бачимо, що в останні роки аграрний та промислові сектори давали приблизно 10-13% валової доданої вартості України, при цьому являлись основними бюджетоутворюючими секторами національної економіки. Однак, частка у ВВП з кожним роком зменшується і у 2021 р. в порівнянні з 2019 р. зменшилась на 17,8%.

Також, спостерігається тенденція, що інвестиції в сільське господарство є нижчими, ніж вкладення у харчову галузь - в 4,5 рази. Частка прямих іноземних інвестицій в агропромислове виробництво у 2020 р. становила 9,5%, а в сільське, лісове та рибне господарство - 3,2%.

В роботі визначені фактори, які впливають на рівень інвестиційної привабливості на мікро та мезорівні. Основними можна зазначити: ресурсне

забезпечення, інвестиційні якості інструментів інвестування, рівень загального економічного розвитку регіону, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону, демографічна характеристика регіону, рівень розвитку ринкових відносин, рівень соціальних та екологічних ризиків.

На основі відкритих даних держкомстату розроблено інвестиційний проєкт аграрного сектору на прикладі Вінницької області на період в 3 роки. Визначено частку регіону в загальному обсязі валової доданої вартості України, яка складає 3,2 %. Внутрішній валовий продукт зріс у 2020 р. на 6,3 %, а у 2021 р. вже на 24.5 %. Міське населення області у 2021р. складало 801 686 осіб, сільське населення відповідно – 758698 осіб, кількість населення яке зайняте в сільському господарстві в т.ч. лісовому та рибному – 215 тис. осіб. Площа сільськогосподарських угідь є незмінно протягом досліджуваного періоду та становить 2014,1 тис. га, ріллі – 1725,4 тис. га.

У 2020 р. інвестиції в Вінницької області становили понад 20 млрд. грн. і 61 % були направлені в аграрний сектор та переробку.

В роботі також визначені слабкі і сильні сторони регіону, а також основні напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору, такі як необхідність регулювання держави діяльності аграрного сектору за допомогою механізму цін, кредитної політики, оподаткування, субсидіювання для сільського господарства. Та зосередження уваги на зберіганні, переробці та реалізації сільськогосподарської продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко А.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері. URL: http://www.nbuvi.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vsnau/Fik/2009_2/Zmist.htm. (дата звернення: 12.10.2020).

2. Аналіз динаміки структури ВВП України: Прогноз на 2020–2022 рр. Capital Times: вебсайт. URL: <https://www.capital-times.com/analysis-of-ukraines-gdp-dynamics> (дата звернення: 28.10.2020).

3. Аналіз секторів економіки України, які мають перспективи для зростання та залучення інвестицій (розширена версія). Офіс Національної інвестиційної ради України. URL: http://www.nicoouncil.org.ua/images/ANALYSIS_OF_UKRAINEAN_ECONOMY_SECTORS_ua1.pdf. (дата звернення 01.08.2021 р.).

4. Ангелко І.В. Основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства в умовах його розвитку. *Молодий вчений*. 2015. №2. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/509.pdf> (дата звернення 09.12.2020 р.).

5. Балян А.В. Регіональні особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві. *Збірник наукових праць Уманського нац. ун-ту садівництва*. 2014. №84(2). С. 207–213.

6. Бахур Н. В. Особливості державної підтримки інвестиційної діяльності в аграрному секторі національної економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8100> (дата звернення 01.12.2020 р.).